

Der fortellinger møtes

Utviklingsplan for SNK
2021–2024

Sammendrag

«Der fortellinger møtes» er Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK) sin felles utviklingsplan for perioden 2021–2024. Dokumentet inneholder grunnpremissene for det konsoliderte museet SNKs virksomhet, både på oveordnet nivå og avdelingsnivå. En sentral del av dette er SNKs museumsplattform, som bærer samme navn som utviklingsplanen, og museets fire verdier: tankevekkende, troverdig, inviterende og uredde.

Hovedmålet for utviklingsplanen «Der fortellinger møtes» er å bygge et felles fundament som sikrer en helhetlig, kvalitetspreget og målrettet museumsvirksomhet. SNKs virksomhet skal i planperioden rammes inn av fire strategiske satsningsområder. Disse er valgt for å styrke og tydeliggjøre SNKs samfunnsrolle som museum. **Samfunnsminne** innebærer at SNK skal utforske kulturarvens potensial som inngang til samfunnets mange fortellinger. **Samfunnsaktører** sier at SNK skal samarbeide med et bredt spekter av andre aktører. **Samfunnsstemme** slår fast at SNK både skal bli mer bevisst sine ytringer og bli en tydeligere stemme i samfunnsdebatten. **Samfunnshus** betyr at museene i SNK skal utvikles som møteplasser og arenaer for samfunnsdialog.

Satsningsområdene oversettes til mål og tiltak i utviklingsplanens tre delplaner: forskning og kunnskapsutvikling, forvaltning og formidling. Selv om fagområdene behandles i egne delplaner, er et av utviklingsplanens grunnprinsipper at fagområdene alltid skal ses i sammenheng. Det skal legges til rette for helhetstenkning, synergier og faglig dybde. Målene og tiltakene fordeler seg hovedsakelig i to kategorier: 1) innholdsmessige prioriteringer og 2) infrastrukturelle grep. Sentrale elementer er:

- En styrking og synliggjøring av SNK som kunnskapsinstitusjon
- Tiltak som styrker SNKs store satsning på dialog, samskaping og mangfold

- *En forsterking av det digitale feltet i vår virksomhet*
- *Vektlegging av samarbeid med andre kunnskapsinstitusjoner*
- *Tematisk fokus på håndverk og teknisk kunnskap*
- *Flere utredninger knyttet til våre samlinger og magasinsituasjonen i SNK*
- *En forsterket satsning på Den kulturelle skolesekken*
- *Utviklingen av en prosjektmal som sikrer tverrfaglig dybde i alle prosjekter*
- *Etableringen av felles fagrutiner og fagarenaer*

Tiltakene varierer i hvilket nivå i organisasjonen de forplikter og i hvor stor grad de konkretiseres. Dokumentet må derfor leses som et første steg mot et helhetlig planverk. Neste steg vil være utarbeidelsen av stedlige utviklingsplaner for våre fem museer våren 2021.

Selv om utviklingsplanen har en fireårig varighet, er SNKs strategiske siktemål nasjonaljubileet i 2030. Jubileet tar utgangspunkt i Olav Haraldssons fall i slaget på Stiklestad i 1030, en hendelse som både realhistorisk og symbolsk har formet Norge gjennom tusen år. Jubileet utgjør en unik mulighet for hele SNK til å skape både synlighet og engasjement lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Med dette mulighetsrommet følger også et forsterket ansvar for hvordan vi forvalter vår samfunnsrolle. SNKs overordnede retningsvalg mot 2030 er følgende: Frem mot nasjonaljubileet skal SNK utmerke seg, nasjonalt og internasjonalt, gjennom vårt fokus på kulturarvens samtids- og samfunnsverdi, dialog og samskaping. I dette ligger det en tydelig ambisjon om å utvikle museene våre som viktige demokratiske institusjoner: gjennom å skape arenaer der fortellinger møtes, skal SNK bidra til et livskraftig demokrati.

Innholdsfortegnelse

Innledning	5
SNKs museumsplattform	7
SNKs verdier	9
Strategiske satsningsområder: de fire s-ene	10
Hvem er SNK?	12
Påstartede, store prosjekter	16
Delplan for forskning og kunnskapsutvikling	20
Hva mener og vil SNK med fagområdet?	21
Satsningsområder, mål og tiltak	21
Sentrale føringer og forventninger	24
Kjernebegrep	26
Status for fagområdet i SNK per 2020	28
Hvem skal jobbe med forskning og kunnskapsutvikling? ...	29
Delplan for forvaltning	31
Hva mener og vil SNK med fagområdet?	32
Satsningsområder, mål og tiltak	32
Sentrale føringer og forventninger	36
Kjernebegrep	38
Status for fagområdet i SNK per 2020	39
Hvem skal jobbe med forvaltning?	42
Delplan for formidling	43
Hva mener og vil SNK med fagområdet?	44
Satsningsområder, mål og tiltak	44
Sentrale føringer og forventninger	48
Kjernebegrep	49
Status for fagområdet i SNK per 2020	51
Hvem skal jobbe med formidling?	53

Innledning

Der fortellinger møtes er den overordnede utviklingsplanen for det konsoliderte museet Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK). Planen gjelder fra 2021 til 2024 og presenterer grunnpremissene for SNKs samlede virksomhet, på fellesnivå og på avdelingsnivå. Dokumentet utgjør slik både et viktig steg mot et helhetlig rammeverk for SNK og grunnlaget som resten av dette rammeverket, inkludert budsjetter og planverk, skal bygge på. Planarbeidet skal videreføres våren 2021 med egne utviklingsplaner for våre avdelinger. Samtidig er ikke den overordnede utviklingsplanen hogd i stein med dette dokumentet: planen skal oppdateres årlig i samspill med organisasjonens øvrige planverk, virksomhet og samfunnet vi er en del av.

SNK består av museene Stjørdal museum Værnes, Levanger fotomuseum, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Nils Aas kunstverksted og Egge museum. SNK ble etablert som konsolidert museum i 2004 som et ledd i den såkalte museumsreformen og fikk sin nåværende utstrekning med inkluderingen av Nils Aas kunstverksted i 2010. I april 2020 gjennomførte SNK en omorganisering. Målet var å styrke SNKs museumsfaglige fellesskap og legge til rette for bedre ressursbruk på tvers av organisasjonen. Slik skulle SNK komme nærmere museumsreformens hovedmål: større, sterkere og mer effektive museumsenheter. Sentrale grep i SNKs omorganisering var en forsterking av museets fellesfunksjoner, løftingen av alle avdelinger til samme organisatoriske nivå og vedtaket om å utvikle et felles planverk.

Hovedmålet for utviklingsplanen *Der fortellinger møtes* er å bygge et felles fundament som sikrer en helhetlig, kvalitetspreget og målrettet museumsvirksomhet. Dokumentet presenterer derfor SNKs felles museumsplattform og strategiske satsningsområder, samt mål og tiltak som skal omsette disse i praksis. Målene og tiltakene er videre valgt ut fra hensynet til hva som bør prioriteres i kommende planperiode for å legge et best mulig grunnlag for videreutvikling etter 2024. I tillegg er planen bygd rundt de fire f-ene norske museer

vrderes ut fra: forvaltning, forskning, formidling og fornying. SNK har valgt å behandle de fire f-ene i samme plan. Slik vil vi legge til rette for helhetlig tekning og synergier mellom fagområdene og i forlengelsen av det: faglig kvalitet og dybde. Resultatet er en utviklingsplan som i tillegg til en introduksjonsdel, består av tre delplaner: en for forskning og kunnskapsutvikling, en for forvaltning og en for formidling. Fornyng har ikke en egen delplan: fornyings- og utviklingsperspektivet er gjennomgående i hele planen.

En viktig del av fornyings f-en er det digitale feltet. Det knytter seg stadig sterkere forventninger til museenes digitale arbeid og et digitalt perspektiv er relevant for alle f-ene. Et av grunnpremissene i SNKs utviklingsplan er derfor at museene våre alltid skal være bevisst mulighetsrommet som ligger i det digitale, både til å utvikle nyskapende virksomhet og til å komme i kontakt med et bredere spekter av samfunnet. Det digitale perspektivet skal derfor tas med inn i arbeidet med alle satsningsområder, mål og tiltak, også når det ikke står spesifikt nevnt i utviklingsplanen.

Selv om utviklingsplanen har en fireårig varighet, er SNKs strategiske siktemål nasjonaljubileet i 2030. Jubileet tar utgangspunkt i Olav Haraldssons fall i slaget på Stiklestad i 1030, en hendelse som både realhistorisk og symbolsk har formet Norge gjennom tusen år. Jubileet utgjør et unikt mulighetsrom for hele SNK til å skape både synlighet og engasjement lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Med dette mulighetsrommet følger også et forsterket ansvar for hvordan vi forvalter vår samfunnsrolle. SNKs overordnede retningsvalg mot 2030 er følgende: Frem mot nasjonaljubileet skal SNK utmerke seg, nasjonalt og internasjonalt, gjennom vår vektlegging av kulturarvens samtids- og samfunnsverdi, dialog og samskaping. I dette ligger det en tydelig ambisjon om å utvikle museene våre som viktige demokratiske institusjoner: gjennom å skape arenaer der fortellinger møtes, skal SNK bidra til et livskraftig demokrati.

SNKs museums- plattform

Hva et museum skal være er et tema som har vært, og fortsatt er, omdiskutert. Siden 1970-tallet har den såkalte nye museologien utfordret den tradisjonelle gjenstandsorienterte museumstekningen. Resultatet er en dreining hvor fokus har skiftet fra gjenstand til menneske og dermed til ulike materielle og immaterielle spor etter mennesker og samfunn. Parallelt har man sett et forsterket mangfoldsfokus. Historien med stor h har blitt erstattet av historier, monologen har blitt utfordret av dialogen, læring har fått selskap av refleksjon. Utviklingen oppsummeres ofte som en vektlegging av museenes samfunnsrolle og kulturarvens samfunns- og samtidsrelevans.

I tillegg til den store innholdsmessige endringen, har denne utviklingen to viktige konsekvenser for dagens museer. Den første er en pågående internasjonal debatt knyttet til ICOMs museumsdefinisjon: «Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.» Selv om man per 2020 ikke har blitt enige om en ny definisjon, er store deler av museumsverden enige om at den nåværende definisjonen må revideres for å speile og inspirere nåtidens museer i større grad. Den andre konsekvensen er et stort sprik i hva ulike aktører og grupper assosierer med og forventer av et museum. Disse ulike tolkningene skaper potensielt et krevende landskap for museene å operere i.

Denne sammensatte og pågående debatten om hva et museum skal være, har resultert i et forsterket behov for at hvert enkelt museum har et bevisst og aktivt forhold til sitt samfunnsoppdrag. SNK har derfor valgt å utvikle en felles museumsplattform. Plattformen inneholder vår visjon, våre verdier og essensen av vår felles museumsforståelse og ambisjon som samfunnsaktør. Den skal være fundamentet for hele vår virksomhet, og dermed også for utviklingsplanens tre delplaner. Plattformen lyder som følger:

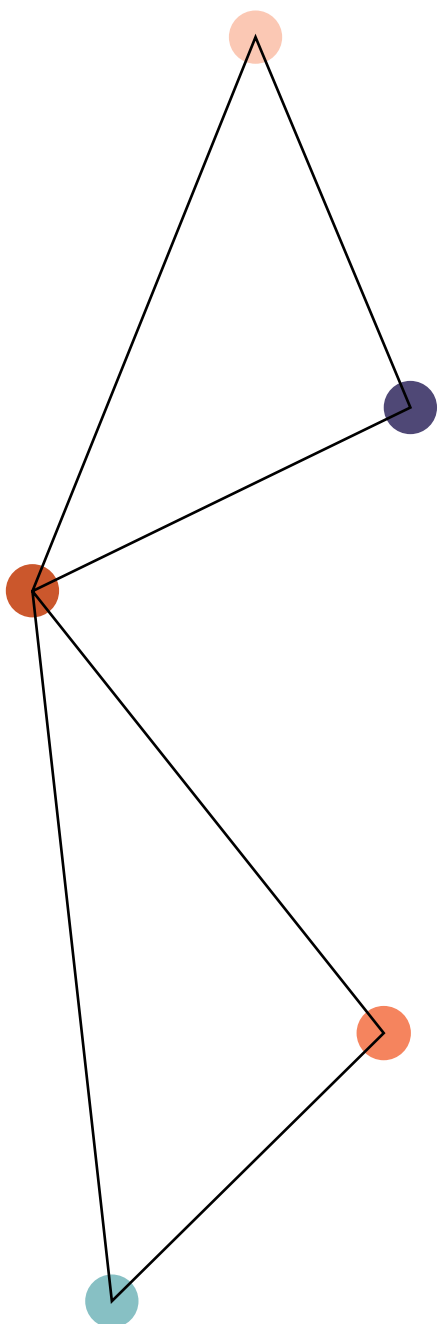
Der fortellinger møtes

Hvem er SNK?

SNK består av museene Stjørdal museum Værnes, Levanger fotomuseum, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Nils Aas kunstverksted og Egge museum. Vi arbeider med kulturarv som har en tidsdybde som spenner fra fjern fortid til nåtid og med historier av lokal, regional, nasjonal og internasjonal betydning. Verdien av avdelingenes egenart står sentralt i vår virksomhet. Samtidig knyttes SNK sammen av vår felles forståelse av hvilket museum vi skal være for, i og sammen med samfunnet.

SNKs verdier er tankevekkende, troverdig, inviterende og uredd. Vårt arbeid skal bygge på ICOMs etiske retningslinjer, UNESCOs kulturkonvensjoner og FNs bærekraftsmål. Vi skal være en sterk museumsfaglig stemme i tett dialog med resten av samfunnet. Vi skal løfte samfunnets mange stemmer og fortellinger. Vi skal bruke vår kunnskap og kompetanse til å ivareta og synliggjøre kulturarvens ulike materielle og immaterielle avtrykk. Vi skal bidra med perspektiver på historien som skaper samtaler og utfordrer etablerte sannheter. Vi skal arbeide slik at fortiden oppleves relevant, relaterbar og verdifull. Vi skal møte personer og fortellinger, fra fortid og nåtid, internt i organisasjonen og utenfra, med verdighet og tydelighet. Vi skal være bevisst vår rolle og vårt ansvar som museum gjennom å etterstrebe ny kunnskap, ved å ha et kritisk blikk på egen virksomhet og gjennom å invitere stadig nye personer og grupper inn i vårt arbeid.

SNK skal vise – og utfordre forståelsen av – hva et museum kan og bør være. Og: vi skal bidra til møter mellom mennesker og fortellinger som inspirerer til samtale, refleksjon og samfunnsengasjement. Slik skal vi svare på vår overordnede ambisjon: SNK skal være et museum som bidrar til et livskraftig demokrati.

SNKs verdier

Tankevekkende

SNKs museumsopplevelser skal gi nye tanker. Vi skal legge til rette for refleksjon og samtaler gjennom å engasjere, utfordre og pirre folks nysgjerrighet, og ved å være nyskapende i hvilke fortellinger vi formidler og hvordan.

Troverdig

SNKs samfunnsrolle avhenger av vår troverdighet som museum og kunnskapsinstitusjon. Vi skal derfor alltid vektlegge faglighet, grundighet, etterrettelighet og utvikling.

Inviterende

SNKs skal være et museum hvor man føler seg velkommen. Vi skal være åpne og tilgjengelige, vi skal snakke med folk, ikke til dem og vi skal invitere stadig nye grupper og personer inn på våre arenaer og i vårt arbeid.

Uredd

SNK skal være uredd i sine valg. Det gjelder hvilke tema vi setter på dagsorden, hvilke stemmer og fortellinger vi retter søkelys mot og hvilke metoder og virkemidler vi tar i bruk.

SNKs strategiske satsningsområder: de fire s-ene

En museumsplattform må omsettes i praksis for å få betydning. I tillegg skal utviklingsplanen heve den museumsfaglige kvaliteten på vårt arbeid, gjennom å sikre en større grad av helhetstenkning og samskaping i SNK, både mellom de ulike avdelingene og de ulike fagområdene. Vi har derfor valgt å oversette museumsplattformen til fire strategiske satsningsområder som gjelder for hele virksomheten.

Den røde tråden i satsningsområdene er samfunnsperspektivet. Resultatet er det SNK, som et nikk til de fire f-ene, har kalt de fire s-ene: samfunnsminne, samfunnsstemme, samfunnsaktører og samfunnshus. De fire s-ene erstatter ikke de fire f-ene: de utgjør SNKs særegne rammeverk for å svare på generelle krav. Sagt med andre ord: SNKs vei til de fire f-ene skal gå via de fire s-ene.

Målet med å bruke de fire s-ene er todelt: 1) å sørge for at SNKs plattform danner grunnlaget for hele virksomheten og 2) å legge til rette for en helhetlig, målrettet virksomhet som både gir gode resultater i planperioden og et solid grunnlag å bygge videre på etter 2024. For å oppnå dette er s-ene oversatt til mål og tilhørende tiltak i hver delplan.

Om de fire s-ene:

Samfunnsminne

SNK skal utforske kulturarvens potensial som inngang til samfunnets mange fortellinger. Dette inkluderer en anerkjennelse av at et objekt aldri har bare én historie, av at museet alene ikke kan fortelle samfunnets historier og av viktigheten av å se materiell og immateriell kulturarv i sammenheng.

Samfunnsstemme

SNK skal både bli mer bevisst sine ytringer og en tydeligere stemme i samfunnsdebatten. Dette må ikke forveksles med at SNK kun skal ha én stemme eller én ytringsform: ytringsfrihet skal prege SNKs arbeid både innad og utad og museumsytringer kan ta mange ulike former. Satsningen er viktig for SNKs synlighet, og for å vise at museer i kraft av sitt samfunnsansvar ikke kan eller skal være nøytrale: de skal være aktive bidragsyttere i den offentlige samtalen.

Samfunnsaktører

SNK skal samarbeide med et bredt spekter av andre samfunnsaktører. Dette innebærer en ambisjon om at samskaping skal være et kjennetegn ved SNKs virksomhet og at vi stadig må utfordre idéen om hvem som er relevante samarbeidspartnere for museene våre.

Samfunnshus

Museene i SNK skal utvikles som møteplasser og arenaer for dialog. Dette innebærer å sette aktuelle og engasjerende tema på dagsorden, å etablere gode interne fellesarenaer og å invitere et bredt spekter av stemmer og grupper inn i museene. Satsningen gjelder både SNKs stedlige og digitale plattformer.

Hvem er SNK?

Det konsoliderte museet SNK har to organisatoriske nivå: 1) avdelingene, det vil si enkelt-museene som ledes av avdelingssjefene, og 2) fellesfunksjonene, det vil si ulike roller og enheter som har et ansvar for å tjene hele organisasjonen. Det følgende er en beskrivelse av organisasjonen slik den fremstår etter omorganiseringen som trådte i kraft 1. april 2020.

SNKs avdelinger

Stjørdal museum Værnes

Stjørdal museum Værnes i Stjørdal kommune er et kulturhistorisk museum. Museet fokuserer på Stjørdalsførets samlede historie, fra bergkunst til flyplass. På museets område kan man besøke den gamle prestegården på Værnes med tilhørende hage og parkanlegg, og museets friluftsavdeling Hæsjgata med hus og interiør fra tettstedet Stjørdalshalsen. Museets arbeid tar utgangspunkt i egne bygninger og samlinger, men også lokale kulturminner slik som dalførets unike forekomst av bergkunst og middelalderkirken Værnes kirke.

Levanger fotomuseum

Levanger fotomuseum i Levanger kommune er et kulturhistorisk fotomuseum. Museets samling består av ca. 600 000 negativer og inkluderer en av Norges viktigste samlinger av tidlige fargefotografi, fra trefargebilder, via forskjellige rasterteknikker, til moderne fargefilm. Hjertet til Levanger fotomuseum er den unike samlingen etter kjemikeren Harald Renbjør, en internasjonal pioner innenfor tidlig fargefotografi. Museets utstilling inneholder blant annet Renbjørs originale laboratorium. Levanger fotomuseum er fylkesansvarlig for fotobevaring i tidligere Nord-Trøndelag.

Stiklestad Nasjonale Kultursenter

Stiklestad Nasjonale Kultursenter i Verdal kommune er et museum med særskilt ansvar for historiene knyttet til slaget på Stiklestad og Olav Haraldsson/Olav den hellige gjennom tusen år, bedre kjent som olavsarven. Museet har fokus på levendegjøring av historien, håndverk, tematisering av historiebruk og å utvikle Stiklestad som en arena for bred samfunnsdialog gjennom Talerstolen Stiklestad. På Stiklestad kan man besøke middelaldergården Stiklastadir, folkemuseet og kulturhuset med ulike utstillinger, samt kulturminner som Stiklestad kirke og Olavshaugen. Hver sommer arrangerer museet også festivalen *Olsokdagene på Stiklestad*, hvor *Spelet om Heilag Olav* er sentralt.

Nils Aas kunstverksted

Nils Aas Kunstverksted (NAAK) i Inderøy kommune arbeider med arven etter billedhuggeren Nils Aas, en av Norges fremste kunstnere. I tillegg til å formidle Aas sin kunst, har museet skiftende utstillinger med samtidskunst som presenteres i nær dialog med Aas sitt kunstnerskap. NAAK kjennetegnes videre av et sterkt fokus på deltakelse, gjennom å invitere besøkende til å skape selv. Denne verkstedssatsningen er en sentral del av arven etter Nils Aas: Han mente at den beste måten å skape forståelse og engasjement for kunst, var å fokusere på det utøvende håndverket og på koblingen mellom kunsten og mennesket.

Egge museum

Egge museum er et kulturhistorisk museum i Steinkjer kommune. Museet favner vidt både tematisk og i tid, men har spesielt fokus på makt, kulturminner og jordbruk. Egge museum har et stort og mangfoldig museumsområde som i tillegg til et mottaksbygg med utstillinger, består av et friluftsmuseum, Fylkesmannsgården fra 1919 og høvdingsetet Egge, et av de store maktsetene i norsk vikingtid. Museet eier også jekta Pauline, som drives og vedlikeholdes av Fjord- og jektnemda. I tillegg til egne samlinger, arbeider museet med den rike forekomsten av kulturminner i kommunen. Museet arrangerer annethvert år festivalen *Barnas vikingdager*.

SNKs fellesfunksjoner

Direktør

Direktøren er SNKs daglige leder og har det øverste overordnede ansvaret for vår samlede virksomhet. Direktøren rapporterer til SNKs styre.

Ledergruppen

SNKs ledergruppe ledes av SNKs direktør. I tillegg består den av økonomi- og administrasjonssjef/nestleder, fagsjef og avdelingssjefene for Stjørdal museum Værnes, Levanger fotomuseum, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Nils Aas kunstverksted og Egge museum. Ledergruppen er ansvarlig for å diskutere saker av større museumsfaglig, organisatorisk, strategisk og økonomisk betydning, både knyttet til enkeltavdelingene og det samlede SNK.

Administrativ enhet

SNKs administrative enhet ivaretar organisasjonens overordnede administrative oppgaver, samt bidrar med ulike støttefunksjoner til avdelingene i SNK. Enheten er ansvarlig for lønnskjøring. Øvrige oppgaver er knyttet til økonomi, regnskap, generelle merkantile oppgaver, HR, IT og tekniske tjenester. Enheten ledes av SNKs økonomi- og administrasjonssjef.

Fagenheten

SNKs fagenhet skal bidra til å løfte det samlede museumsfaglige nivået i SNK. Enheten skal forsterke virksomhetens fokus på fagområdene formidling, forvaltning og forskning/kunnskapsutvikling både hver for seg og i sammenheng. Gjennom et kontinuerlig fokus på utvikling og samfunnsdialog skal den også styrke fornyingens rolle i SNK. Enhetens arbeid skal foregå på to nivå: 1) Planarbeid, det vil si utvikling og oppfølging av et helhetlig planverk og 2) Kontinuerlig arbeid sammen med avdelingene og på tvers i organisasjonen. Enheten ledes av SNKs fagsjef.

Prosjektleder 2030

Prosjektleder 2030 har det daglige hovedansvaret for SNKs arbeid med Nasjonaljubileet 2030. Dette innebærer strategisk og innholdsmessig arbeid både internt og eksternt. Det eksterne perspektivet inkluderer lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. På sikt er det ønskelig å også inkludere et internasjonalt nivå. Prosjektlederrollen er plassert på fellesfunksjonsnivå for å sikre at det helhetlige SNK-perspektivet ivaretas i jubileumsarbeidet.

Påstartede prosjekter som vil prege planperioden

SNK har per 2020 ikke utarbeidet en overordnet strategiplan. Enkelte prosjekter er likevel satt i gang som vil prege SNKs samlede virksomhet i planperioden, både når det gjelder tematisk fokus og ressursbruk. I det videre arbeidet er det viktig å forankre disse prosjektene i SNKs museumsplattform og føringene i denne utviklingsplanen.

Den følgende listen er ikke uttømmende. Utvalget er basert på prosjekter av en så stor betydning, ressursmessig og strategisk, at de vil legge klare føringer for SNKs virksomhet, overordnet og/eller på avdelingsnivå.

Talerstolen

Talerstolsatsningen er SNKs store samfunnsdialogprosjekt. Satsningen har sitt utspring på Stiklestad, og den tusenårige tradisjonen for å bruke stedet som en arena for meningsbrytninger, men gjelder hele organisasjonen. Målet er å styrke SNKs samfunnsrolle gjennom å utvikle museene våre som arenaer for bred samfunnsdialog. Med samfunnsdialog mener vi dialog om samfunnet, dialog med samfunnet og dialog i samfunnet. Med bredde mener vi hvilke tema som skal adresseres, hvilke stemmer som løftes frem og hvilke ytringsformer som brukes. Prosjektet fikk, etter to år med enkeltbevilgninger, fast tilskudd over statsbudsjettet fra 2021. Det forplikter SNK til å ha et særskilt fokus på nyskapende samfunnsdialogarbeid, inkludering og mangfold i vår virksomhet.

Nasjonaljubileet 2030

I 2030 er det tusen år siden Olav Haraldssons fall i slaget på Stiklestad. Dette ble et brennpunkt i Norges historie, en hendelse som både realhistorisk og symbolsk har formet Norge gjennom tusen år. Det er utgangspunktet for prosjektet Nasjonaljubileet

2030. Statsbudsjettet for 2017 slo fast at 2030 er et nasjonaljubileum og at SNK har et særskilt ansvar for jubileet. I samarbeid med aktører lokalt, regionalt og nasjonalt har vi derfor gjennomført en treårig forstudie som i 2018 resulterte i jubileumsplattformen «Nasjonaljubileet 2030 – NORGE I TUSEN ÅR». Målet er å skape en nasjonal jubileumsfeiring som er inkluderende og samtidsrelevant, og som i tillegg til feiring inviterer hele landet med i en stor samtale om hva Norge har vært, hva Norge er og hva Norge kan og bør være. Det er etablert en styringsgruppe, samt et klyngesamarbeid med aktører fra hele landet. Fremover må man utvikle en tydeligere strategi, samt styrke lokalt, regionalt og nasjonalt eierskap til prosjektet. I tillegg vil det være viktig for SNK internt å gå mer i dybden på spørsmålene om hvilket mulighetsrom jubileet skaper for våre avdelinger og hvordan SNKs mangfold kan være en styrke i vår forvaltning av jubileumsansvaret.

Mære 2021

I 2021 er det tusen år siden Olav Haraldsson drepte høvdingen Olve på Egge på Mære. Hendelsen var et brutalt oppgjør med norrøn religion og regional høvdingmakt. 1021 har derfor blitt stående både som et merkeår for kristningen av Norge og for etableringen av det norske riket, og som en sentral del av opptakten til slaget på Stiklestad. Jubileet Mære 2021 er derfor et viktig steg på veien mot Nasjonaljubileet 2030. Det er også en mulighet til å dykke ned i en mer enn tusenårig historie knyttet til store spørsmål om makt og symbol, religion og tro, kulturelle endringer og identitet. Jubileet vil innebære et tett samarbeid mellom SNK og Steinkjer kommune og en rekke lokale aktører, samt deltakelse i nasjonaljubileets klyngesamarbeid og samarbeid med jubileet Hundorp 2021. Den historiske aksene Egge – Stiklestad – Trondheim vil stå sentralt.

Prosjekt Jakob

Prosjekt Jakob er et samarbeid mellom SNK, NTNU Vitenskapsmuseet og Steinkjer kommune. Målet er å etablere en visningsarena for arkeologisk materiale i Steinkjers nye kulturhus, som skal åpne i 2023. Mengden arkeologiske funn fra regionen er stor. Det nye kulturhuset er en unik mulighet til å skape en arena som møter de strenge kravene som stilles for kunne gjøre dette materialet tilgjengelig for publikum. Prosjektet svarer på ambisjoner og mål hos alle parter både innholdsmessig og kulturpolitisk. Det gjelder spesielt målet om å gjøre kulturarven tilgjengelig for flest mulig og ambisjonen om innovativt samarbeid på kultur- og museumsfeltet. Prosjektet er også et viktig bidrag til SNKs 2030-satsning. Innhold, infrastruktur og finansiering skal utarbeides i samarbeid mellom de tre partene.

Nils Aas-jubileet 2023

I 2023 er det 90 år siden Nils Aas ble født. Nils Aas kunstverksted vil markere dette gjennom et bredt samarbeid med lokalsamfunnet, kunstmiljøer og reiseliv knyttet til temaet «Båten». Båten står sentralt i Nils Aas sitt liv og kunstnerskap. Med utgangspunkt i dette temaet, er målet å sette søkelys på Aas sin nasjonale betydning ved å formidle både verk fra egen samling og innlån fra blant annet Nasjonalmuseet. Båten er også et godt utgangspunkt for å skape et større engasjement rundt jubileet, eksempelvis gjennom samarbeid med Inderøys båtbyggermiljø, Fosen folkehøyskoles båtbyggerlinje, Fjord- og jektnemda og Bergkunstreisen. I tillegg er det spennende å se jubileet i sammenheng med åpningen av Steinkjer sitt nye kulturhus samme år, et prosjekt sterkt knyttet til en kunstner med nære bånd til Aas: Jakob Weidemann. Et forprosjekt vil starte opp i 2021, finansiert av Inderøy kommune. Et viktig delmål for prosjektet er å forberede hundreårsjubileet i 2033.

Nye Nils Aas kunstverksted

Prosjektet Nye Nils Aas kunstverksted har som mål å videreutvikle og styrke Nils Aas kunstverksteds (NAAK) posisjon som regional og nasjonal kunstinstitusjon og forvalter av arven etter Nils Aas. Prosjektet har to mål: 1) Å styrke vår formidling av samlingen etter Nils Aas. Dette skal gjøres gjennom større utstillingsarealer og ved å etablere et visningsmagasin. 2) Å styrke verkstedsatsningen. Dette skal gjøres gjennom å utvikle større og bedre egnede verkstedfasiliteter. Prosjektet ønskes realisert gjennom å ta i bruk etasjen over det nåværende lokalet. Arealet er allerede sikret til bruk av NAAK av Inderøy kommune i 2016. De to etasjene er imidlertid ikke koblet sammen og andre etasje er heller ikke satt i stand til ønsket bruk. Prosjektet vil derfor fremover måtte fokusere både på innholdsutvikling og finansiering.

Formidlingsarena Stiklestad

Formidlingsarena Stiklestad er SNKs prosjekt for utvikling av Stiklestad mot 2030. Prosjektet tematiserer hvordan stedet kan styrkes som formidlingsarena og i forlengelsen av det, som et relevant symbolsted i vår tid. Grunnpremisser for arbeidet er: 1) Utviklingen av Stiklestad må bygges på en helhetlig tilnærming til stedet og 2) Slagstedet er Stiklestads mest unike kvalitet. Prosjektet har flere delfaser. Foreløpig er det jobbet mest med to perspektiver: Fremtidig bruk og utvikling av kulturhuset og behovet for, innholdet i og plassering av en ny hovedutstilling. I den forbindelse er det blant annet foreslått å etablere et nytt formidlingsbygg under bakken. Det er også arbeidet med en målgruppestrategi. Planen er å utlyse en idé-/konseptkonkurranse innen utgangen av 2021.

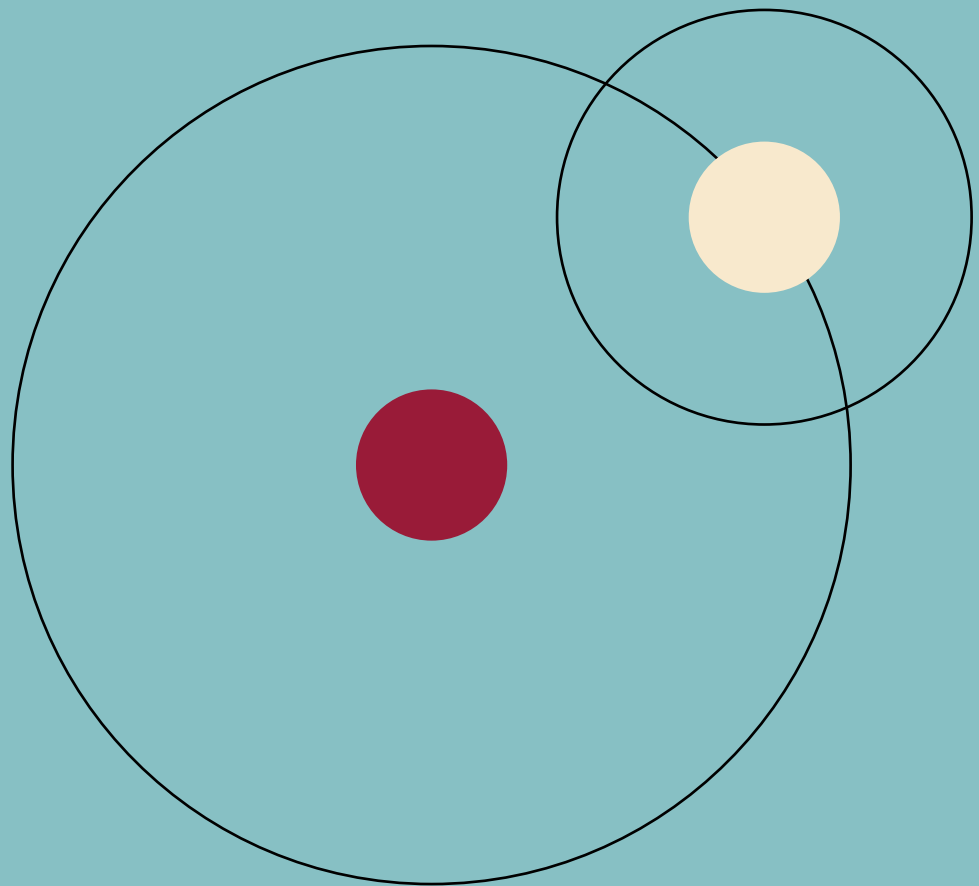
Levanger fotomuseum - et Trøndelag fotomuseum?

Det er et stort behov for ansvars plassering knyttet til de analoge fotografiske samlingene som finnes i norddelen av Trøndelag. I forlengelsen av Levanger fotomuseums gamle fylkesansvar er prosjektets mål å utforske og klargjøre museets fremtidige overordnede regionale rolle knyttet til dette materialet, samt digitalt fødte kulturhistoriske fotografier. Prosjektet vil 1) undersøke hvordan en utvidet rolle vil kunne styrke både Levanger fotomuseums arbeid med tidlig fargefotografi og museets mer utvidede samfunnsrolle, 2) utrede konsekvensene en utvidet rolle vil ha for kompetansebehov, arealbehov og finansieringsbehov, 3) utrede hvordan en best mulig løser oppgaver som magasinering, konservering, digitalisering og tilgjengeliggjøring, enten ved regionale fellesløsninger og/eller i Nasjonalbibliotekets regi og 4) utarbeide en strategi for innsamling, bevaring og formidling av digitalt fødte fotografier.

Bergkunstreisen

Bergkunstreisen er et prosjekt i regi av Trøndelag fylkeskommune. Gjennom prosjektet skal 14 lokaliteter i 10 trønderske kommuner tilrettelegges for publikum. Målet er å gi innbyggere og tilreisende kunnskap og opplevelser på bakgrunn av den rike trønderske bergkunsten. Som et ledd i prosjektet har fylkeskommunen skissert en løsning der Stjørdal kommune og SNK etablerer et museum og kompetansesenter for bergkunst tilknyttet Stjørdal museum Værnes. Forslaget bygger både på den store bergkunstforekomsten i Stjørdalsfjøret og på Stjørdal museum Værnes sitt mangeårige arbeid med bergkunstformidling. Prosjektet startet opp i mai 2020 og har en toårig tidsramme. Det er nedsatt en styringsgruppe hvor SNK frem til desember 2020 har vært representert ved direktør.

Delplan for forskning og kunnskaps- utvikling

Hva forstår og vil SNK med forskning og kunnskapsutvikling?

Forskning og kunnskapsutvikling er en sentral del av SNKs samfunnsoppgave. Som museum har vi ansvar for å utvikle ny kunnskap om mennesker og samfunn og gjøre denne tilgjengelig for et bredt publikum. Det skal vi gjøre gjennom å alltid søke ny innsikt i kulturarven og vår egen virksomhet, internt og sammen med andre, og ved å legge denne kunnskapen til grunn for vår virksomhet.

SNKs forskning og kunnskapsutvikling skal preges av grundighet, etterrettelighet og nyteknisk. Gjennom å stille relevante spørsmål og delta på ulike fagarenaer skal SNK være en tydelig stemme i relevante kunnskapsmiljøer. Samtidig skal vi arbeide ut fra en bred tilnærming til fagområdet forskning, basert på anerkjennelsen av at museer kan drive kunnskapsutvikling på ulike måter og at det er en stor styrke. Vi ønsker at alle i SNK skal identifisere seg med og inspireres av at museumsarbeid er undersøkende arbeid. Det samme gjelder idéen om forskningens demokratiske verdi og ambisjonen om at SNK som kunnskapsinstitusjon skal være en viktig bidragsyter til en kunnskapsbasert samfunnsdialog.

Satsningsområder kommende fire år: mål og tiltak for forskning og kunnskapsutvikling

Hovedmålet for utviklingsplanen *Der fortellinger møtes* er å bygge et felles fundament som sikrer en helhetlig, kvalitetspreget og målrettet museumsvirksomhet. En sentral del av dette er utviklingen av et tydeligere rammeverk for arbeidet med alle SNKs fagområder. Det innebærer en styrking og systematisering av vårt arbeid med forskning og kunnskapsutvikling (FoU). SNKs FoU-arbeid skal ta utgangspunkt i museenes kjernehistorier, samlinger og virksomhet, samt de ansattes spesialkompetanse. Videre skal SNKs utviklingsprosjekter preges av et tett samarbeid mellom forskning, forvaltning og formidling.

SNK har fire strategiske satsningsområder for planperioden: samfunnsminne, samfunnsstemme, samfunnsaktører og samfunnshus. Disse er oversatt til mål med tilhørende tiltak for hvert fagområde. Målene og tiltakene fordeler seg hovedsakelig i to kategorier:

1) innholdsmessige prioriteringer og 2) infrastrukturelle grep. Tiltakene varierer i hvilket nivå i organisasjonen de forplikter og i hvor stor grad i de konkretiseres: noen knytter seg hovedsakelig til SNKs fellesfunksjoner, andre til avdelingene, noen er svært konkrete, andre må konkretiseres ytterligere i kommende planer. Selv om et mål og tilhørende tiltak er plassert under en s, kan det ha betydning for flere av satsningsområdene.

Samfunnsminne

SNK skal utforske kulturarvens potensial som inngang til samfunnets mange fortellinger. Dette inkluderer en anerkjennelse av at et objekt aldri har bare én historie, av at museet alene ikke kan fortelle samfunnets historier og av viktigheten av å se materiell og immateriell kulturarv i sammenheng.

MÅL:

FoU-målet for samfunnsminne-satsningen er knyttet til SNKs spesialkompetanse innen de to fagfeltene håndverk og samlingsspesifikk teknisk kunnskap, områder som kjennetegnes av et tett bånd mellom materiell og immateriell kulturarv. Målet er å styrke SNKs kompetanse på og bidrag til disse fagfeltene gjennom en sterkere forskningssatsning.

TILTAK:

- SNKs FoU-arbeid skal i årene 2021–2024 ha håndverkstradisjoner og håndverksformidling som et av våre felles fokusområder
- SNKs FoU-arbeid skal i årene 2021–2024 ha den tekniske kunnskapen knyttet til våre samlinger som et av våre felles fokusområder

Samfunnsstemme

SNK skal både bli mer bevisst sine ytringer og en tydeligere stemme i samfunnsdebatten. Dette må ikke forveksles med at SNK kun skal ha én stemme eller én ytringsform: ytringsfrihet skal prege SNKs arbeid både innad og utad og museumsytringer kan ta mange ulike former. Satsningen er viktig for SNKs synlighet, og for å vise at museer i kraft av sitt samfunnsansvar ikke kan eller skal være nøytrale: de skal være aktive bidragsytere i den offentlige samtalen.

MÅL:

FoU-målet for samfunnsstemme-satsningen innebærer en styrking av SNK som museumsfaglig aktør. Målet er at SNK skal styrke sin synlighet og posisjon i det nasjonale kultur-, kunnskaps- og museumslandskapet.

TILTAK:

- SNK skal få NMF-godkjenning av sine konservatorer
- SNK skal utvikle og implementere en tverrfaglig metode og felles prosjektmal som sørger for at forskning, forvaltning og formidling alltid ses i sammenheng. Dette skal både styrke og synliggjøre kunnskapsutviklingen som ligger til grunn for vår virksomhet
- SNK skal utvikle og iverksette en felles strategi for aktiv deltakelse i de nasjonale museumsnettverkene
- SNK skal delta aktivt i debatten om hva forskning og kunnskapsutvikling i museer kan og bør være
- SNK skal delta aktivt på forskningsarenaer med relevans for planperiodens tematiske FoU-fokusområder
- SNKs ansatte skal, alene eller sammen med andre, i løpet av planperioden publisere fire fagfelleverderte artikler

Samfunnsaktører

SNK skal samarbeide med et bredt spekter av andre samfunnsaktører. Dette innebærer en ambisjon om at samskaping skal være et kjennetegn ved SNKs virksomhet og at vi stadig må utfordre idéen om hvem som er relevante samarbeidspartnere for museene våre.

MÅL:

FoU-målet for samfunnsaktører-satsningen er knyttet til SNKs samarbeid med andre kunnskapsinstitusjoner. Målet er at vi gjennom et tett samarbeid med universitetssektoren skal styrke vårt eget forskningsarbeid, stimulere til ekstern forskning på våre kjernehistorier, samlinger og virksomhet, og legge grunnlaget for en større forskningssatsning knyttet til Nasjonaljubileet 2030.

TILTAK:

- SNK skal prioritere lønnsmidler for å ansette en professor 2/førsteamanuensis 2. Vedkommende skal ha spesielt ansvar for kompetanseheving knyttet til forskning og forsterket dialog med relevante forskningsmiljøer
- SNK bygge videre på og spisse samarbeidsavtalen med NTNU

Samfunnshus

Museene i SNK skal utvikles som møteplasser og arenaer for dialog. Dette innebærer å sette aktuelle og engasjerende tema på dagsorden, å etablere gode interne fellesarenaer og å invitere et bredt spekter av stemmer og grupper inn i museene. Satsningen gjelder både SNKs stedlige og digitale plattformer.

MÅL:

FoU-tilnærmingen for samfunnshus-satsningen er knyttet til to områder: viktigheten av interne fellesarenaer og SNKs store samfunnsdialogsatsning Talerstolen. Det gir følgende to mål:

1. SNK skal bedre fagområdets forutsetninger i organisasjonen

TILTAK:

- SNK skal synliggjøre og styrke vårt FoU-arbeid gjennom rollebeskrivelser, budsjettarbeid og rekruttering
- SNK skal etablere en felles arena for arbeid med forskning og kunnskapsutvikling

2. SNK skal styrke sin kompetanse på og bidrag til fagfeltet samfunnsdialog og samskaping på museum gjennom en sterkere forskningssatsning knyttet til talerstolarbeidet

TILTAK:

- SNKs FoU-arbeid skal i årene 2021–2024 ha samfunnsdialog og samskaping på museum som et av våre felles fokusområder
- SNK skal bruke NTNU-avtalen til å etablere et tett FoU-samarbeid med kulturminneforvaltningsmiljøet ved Institutt for historie og klassiske studier

Sentrale føringer for og forventninger til fagområdet

Norske museer som mottar midler via statsbudsjettet må rapportere på og vurderes ut fra sin virksomhet innenfor de fire f-ene forvaltning, forskning, formidling og fornying. Stortingsmeldingen *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying* (St. meld. nr. 49, 2008–2009), sier følgende om forskningens rolle i museene: «Forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumen-

tasjon og formidling. (...) Museenes utvikling er hele tiden avhengig av å ha en solid forskningsinnsats i bunnen. Uten dette vil de på sikt bare gå på tomgang og bli uinteressante skall med uforståelige gjenstander.»

Framtidas museum sin vektlegging av viktigheten av forskning i museene, speiler en tydelig trend i statlige dokumenter gjennom de siste 20 årene. Museumsmeldingen *Museum. Mangfold, minne, møtestad* (NOU 1996) understreket at forskning skulle være en grunnleggende og integrert del av museenes virksomhet og at dette var en forutsetning for at museene skulle svare på sitt oppdrag som «samfunnsminne». Dette ble fulgt opp i den såkalte *ABM-meldingen* (St. meld. nr. 22, 1999–2000). Meldingen, som ble avgjørende for museumsreformen, slo fast at museenes forskningsarbeid måtte styrkes og at «kunnskapsoppbygging og forskning er grunnleggjande vilkår for at musea skal kunna driva meiningsfull innsamlings-, dokumentasjons- og formidlingsverksemd.»

Samme tankegods finnes i stortingsmeldingen *Kulturpolitikk fram mot 2014* (St. meld. nr. 48, 2002–2003). I forlengelsen av museumsreformen ble ansvaret for å styrke museenes forskningsinnsats her tydelig lagt på de konsoliderte museumsenhetene. Stortingsmeldingen *Humaniora i Norge* (St. meld. nr. 25, 2016–2017) ga anerkjennelse til forskningsløftet i norske museer de siste årene og kvalitetsøkningen det hadde innebåret for museenes samlede virksomhet. Videre vektla den viktigheten av samarbeid mellom museer og andre forskningsinstitusjoner og kom med lovnader om forskningspolitiske virkemidler som skulle ta hensyn til museenes egenart og kapasitet som forskningsinstitusjoner. Et av virkemidlene var økte muligheter til å søke på forskningsmidler, et annet å åpne forskningsinformasjonssystemet CRISTin for museene. Mens mye har skjedd knyttet til forskningsmidler, blant annet i regi av Kulturrådet, har lovnaden om tilgang til CRISTin per 2020 ikke blitt innfridd. Den gjeldende kulturmeldingen *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida* (St. meld. nr. 8, 2018–2019), som gjennomgående fokuserer på koblingen mellom kultur og demokrati, understreker også viktigheten av kontinuerlig forskning og kompetanseutvikling på kulturfeltet, inkludert i museene.

Selv med disse tydelige føringene og forventningene, og påfølgende tiltak, melder mange museer at forskningens vilkår i norske museer fortsatt er krevende. I forbindelse med den nye museumsmeldingen som er varslet i 2021, ble det derfor nedsatt et utvalg som skulle undersøke hvordan forskningen i norske museer kan styrkes fremover. Deres rapport *Vilje til forskning – museumsforskning i Norge i det 21. århundre* ble levert i september 2020. Utvalget konkluderer, som tittelen speiler, at det er et tydelig ønske i museene om å styrke forskningens rolle. De slår også fast at en slik utvikling forutsetter en langsiktig og strategisk satsning hvor museene, forvaltningen og økonomiske tiltak trekker i samme retning. I tillegg understreker utvalget verdien av samarbeid mellom museene og andre forskningsinstitusjoner, samt viktigheten av å vektlegge forskningskompetanse i rekruttering av nye museumsansatte.

Forskning og kunnskapsutvikling står også sentralt i *Åpent inkluderende, transparent*

og profesjonelt. *Etiske retningslinjer for norske museer*. Dokumentet, som har som mål å konkretisere ICOMs etiske retningslinjer for en norsk museums kontekst og er et samarbeid mellom Norges museumsforbund og Norsk ICOM, er foreløpig ikke ferdigstilt. Utkastet slår imidlertid fast at forskning- og utviklingsarbeid er grunnleggende for alle arbeidsområder i museene, at denne typen arbeid må følge samme standarder som andre forskningsinstitusjoner og at forskning skal utføres i samsvar med etablert juridisk, etisk og akademisk praksis. Konsekvensene av dette oppsummeres i åtte punkter: 1) Museene må anerkjenne forskning som en kjerneoppgave, 2) Museene må ha nødvendig kompetanse for å administrere forskning, 3) Museene må selv sørge for grunnfinansiering av forskning- og kunnskapsutviklingsarbeid, 4) Utstillinger, formidling og innsamling bør være basert på forskning, 5) Forskerne må sette seg inn i etablert juridisk, vitenskapelig og etisk praksis, 6) Lojalitet til museet må ikke gå på bekostning av kritisk blikk på egen virksomhet, 7) Forskingen i museer skal inngå i en vitenskapelig produksjon som formidler ny innsikt til en bred offentlighet og 8) Samarbeidsavtaler med andre forskningsinstitusjoner skal ivareta museenes egenart og rett til å bruke forskningen i sin virksomhet.

I tillegg til disse føringene og forventningene, har det lenge pågått en debatt, nasjonalt og internasjonalt, om hva forskning i museer kan og bør være. Et sentralt spørsmål er forholdet mellom forskning ved universiteter og forskning ved museer: skal det være det samme og om ikke, knytter forskjellen seg til kvalitet eller særpreg? Et annet spørsmål er hva museer skal forske på, og da spesielt forholdet mellom forskning på samlinger og forskning på egen virksomhet. Et tredje kjernespor er hva som skal regnes som FoU-aktivitet i museer og i forlengelsen: hvordan museenes forskning skal måles. Flere museer, eksempelvis Teknisk Museum i Oslo, har argumentert for at utstillinger bør regnes som forskningspublikasjoner. I tillegg har blant annet Emily Pingle, forskningsleder ved Tate Modern i London, tatt til orde for at museene bør utvide sin forståelse av forskningsbegrepet, både når det gjelder form og innhold. Kjerneelementer i Pringles tilnærming er praksisnær og praksisforbedrende forskning, tverrfaglig samarbeid og bred involvering.

I sum innebærer dette at SNK er forpliktet til å prioritere FoU-arbeid som en av våre kjerneoppgaver. Utviklingen av ny kunnskap er en sentral del av vår samfunnsrolle og FoU-arbeid skal danne grunnlaget for vår øvrige virksomhet. Samtidig er det viktig at SNK har et bevisst forhold til hva som er vår forståelse av begrepene forskning og kunnskapsutvikling.

Kjernebegrep

SNK jobber ut fra grunnforståelsen at forskning i museer ikke er kvalitetsmessig annerledes enn forskning i andre forskningsinstitusjoner. Særpreget til forskningen som foregår i museer er heller knyttet til 1) samlingene våre og fortellingene de gir oss tilgang til, 2) mangfoldet i metoder for å frembringe ny kunnskap og 3) den sterke koblingen mellom

forskning og formidling.

SNKs tilnærming til begrepene forskning og kunnskapsutvikling bygger i tillegg på OECDs definisjon av forskning og utviklingsarbeid (FoU). Definisjonen beskriver **FoU-arbeid** som kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap om blant annet mennesket, kultur og samfunn. Begrepet inkluderer også bruken av denne kunnskapen i en utviklingssammenheng. For å falle inn under FoU-begrepet må aktiviteten inneholde noe nytt, være kreativ, ha usikkerhet knyttet til resultatet, være systematisk og kunne overføres og/eller reproduseres.

OECD skiller mellom tre typer FoU-arbeid:

Grunnforskning: Eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap, uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.

Anvendt forskning: Virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Utviklingsarbeid: Systematisk eller eksperimentell virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning eller praktisk erfaring, og som er rettet mot å fremstille nye eller forbedrede produkter, materialer eller innretninger.

SNKs tilnærming til forskning og kunnskapsutvikling baserer seg videre på forståelsen at museene gjennom sin samfunnsrolle har et særegent ansvar for **forskningskommunikasjon** i bred forstand. Heller enn å la publikasjoner være den primære målenheten, skal derfor SNK snakke om tilgjengeliggjøring av forskning. Tilgjengeliggjøring skal gjøres innenfor følgende kategorier:

- Fagfelleverderte publikasjoner
- Øvrige publikasjoner
- Foredrag, forskningspaper og kronikker
- Utstillinger
- Øvrige formidlingstilbud

SNKs FoU-arbeid dreier seg samtidig ikke kun om egen forskning: Det handler også om å være **faglig oppdatert** på relevant forskning og implementere denne kunnskapen i vår virksomhet. Et annet viktig perspektiv er museets arbeid med å stimulere til **ekstern forskning**.

Status for fagområdet i SNK per 2020

– tendenser og ønsker

SNK har frem til og med 2020 ikke hatt en overordnet plan for forskning og kunnskapsutvikling. Fagområdet har likevel vært en innarbeidet del av museets virksomhet. Den overordnede tendensen i organisasjonen er en bevissthet om at fagområdet er en viktig del av museets ansvarsområde, et ønske om å prioritere denne typen arbeid i større grad og en opplevelse av at den generelle arbeidssituasjonen og den organisatoriske infrastrukturen som planverk, rollebeskrivelser, stillingsinstruksjoner og budsjett per nå ikke gjøres det mulig. Det mangler med andre ord tid, ressurser og infrastruktur. I så måte speiler situasjonen i SNK den generelle trenden i museums-Norge, hvor forskning er den av de fire f-ene som rapporteres å ha de vanskeligste kårerne.

SNK har per 2020 én ansatt med doktorgrad i fast stilling og en person med doktorgrad i en deltids prosjektstilling. I tillegg har seks personer hovedfag, mastergrad eller tilsvarende i fagområder som er spesielt relevante for forskning og kunnskapsutvikling i en museumssammenheng. Utover det har museet flere ansatte med spesielt høy kompetanse, heretter omtalt som spesialkompetanse, innenfor feltene pedagogikk, bygningsvern, tradisjonelt bygghåndverk og fotografi. Mange ønsker å bruke og videreutvikle sin kompetanse i en forskning og kunnskapsutviklingsammenheng i større grad enn nå. Det bør det legges til rette for.

En viktig del av museenes forskning og kunnskapsutvikling er publikasjoner. SNK har de senere årene bidratt med et knippe fagfelleverderte artikler i både nasjonale og internasjonale bøker og tidsskrift. Flere er under arbeid, blant annet gjennom større forskningsprosjekter. SNK har også en tradisjon for å bidra til tidsskrift og årbøker som ikke er fagfelleverderte. SNKs publikasjonstrend er per 2020 nedadgående, hovedsakelig fordi skrivearbeid har blitt nedprioritert i møte med andre utviklingsprosjekter. Det er viktig å gjøre grep for å hindre at den nedadgående trenden blir den nye normalen. I den forbindelse er det ikke nok å stoppe nedgangen: det er ønskelig å legge til rette for økt publikasjonsvirksomhet, både knyttet til fagfelleverdert arbeid og øvrige forskningspublikasjoner.

En svært viktig del av museenes kunnskapsutviklingsarbeid skjer som grunnlagsarbeid for formidling. Dette gjelder arbeid med utstillinger og utvikling av andre formidlings-tilbud. Det gjøres gjennomgående et omfattende arbeid på dette feltet, selv om det ikke skriftlig- eller synliggjøres på noe annet vis enn de ferdige formidlingstilbudene. Det er også en klar tendens til at dette ikke anses som FoU-arbeid. Det gjør at man i dag har den uheldige situasjonen at mange i SNK jobber med kunnskapsutvikling uten at dette anerkjennes som bidrag til museets forskningsarbeid. Det er derfor viktig at SNK fremover jobber aktivt med å vår felles forståelse av forskning og kunnskapsutvikling.

SNKs forskningsarbeid tar i dag hovedsakelig utgangspunkt i våre samlinger og våre kjernehistorier. Vår formidlings- og forvaltningsvirksomhet har også et stort potensial til å generere forskning og kunnskapsutvikling, både underveis og i etterkant. Forskning på egen virksomhet, er et underutviklet område i SNK. Dette skyldes både en manglende tradisjon for denne typen arbeid og manglende kapasitet og insentiv til å prioritere det. Denne typen forskning er svært viktig for å sikre et solid kunnskapsgrunnlag for SNKs museumsfaglige utvikling. Perspektivet bør derfor i langt større grad trekkes inn i vårt FoU-arbeid, spesielt knyttet til SNKs store samfunnsdialogsatsning, talerstolen.

Forskning og kunnskapsutvikling handler også om deltakelse i større fagsamtaler og nettverk. SNK har de senere årene økt sin deltakelse i de nasjonale museumsnettverkene og er i den forbindelse bidragsyter i flere prosjekter hvor forskning er en viktig del. SNK samarbeider også om forskning og kunnskapsutvikling med en rekke andre institusjoner og organisasjoner, blant annet gjennom en samarbeidsavtale med NTNU. NTNU-avtalen har som mål å sikre et langvarig engasjement i felles forsknings-, undervisnings- og formidlingsaktiviteter, spesielt knyttet til arbeidet med Nasjonaljubileet 2030. Man har ikke klart å utnytte denne avtalen i stor nok grad. I tillegg deltar og bidrar SNK på ulike seminar og konferanser. Denne typen arbeid er viktig både som kompetansebygging og som synliggjøring av SNKs kompetanse eksternt. Det er derfor sterkt ønskelig at denne typen arbeid både systematiseres og prioriteres i større grad.

Forskning og kunnskapsutvikling i SNK foregår per 2020 i hovedsak på avdelingsnivå. Fagområdet bør, i tråd med museumsreformens ambisjoner og de styrende dokumentene for norske museer, løftes tydeligere til et overordnet SNK-nivå. Dette handler delvis om et behov for felles plattformer slik at forskning og kunnskapsutvikling kan skje i et større faglig fellesskap. Samtidig trengs det felles innholdsmessige retningslinjer, både for å legge til rette for samskaping i SNK og for å gjøre det enklere for avdelingene å prioritere i sitt FoU-arbeid.

Hvem skal jobbe med forskning og kunnskapsutvikling i SNK?

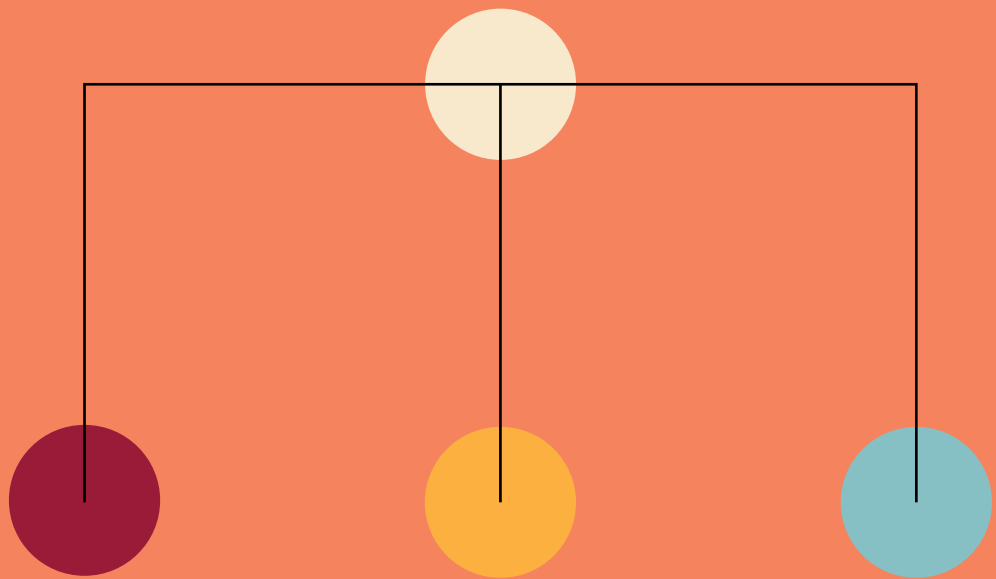
Å jobbe i museum er å drive med undersøkende arbeid. SNK er derfor opptatt av å anerkjenne verdien av den brede kunnskapsutviklingen som skjer i museene våre og at dette er summen av ulike bidrag fra mange av våre ansatte. Videre skal kunnskapsutvikling være et viktig perspektiv i alle SNKs prosjekter, noe som vil sikre at et bredt spekter av de ansatte involveres i denne delen av museets virksomhet.

FoU-arbeid, i betydningen grunnforskning og anvendt forskning, skal som hovedregel foretas av de som har forskningskompetanse fra universitet eller høyskole, de som har

spesialkompetanse og/eller de som gjennom kompetansehevingstiltak ønsker å bygge opp en forskningskompetanse. Ansvar for å stimulere til ekstern forskning på SNKs kjernehistorier og virksomhet, er særskilt knyttet til de ulike ledernivåene: direktør, fagsjef, avdelingssjefer, fagledere og prosjektledere. Et overordnet og koordinerende ansvar for fagområdet ligger hos SNKs fagsjef som også er fagleder for forskning og kunnskapsutvikling.

For å sikre at SNK ivaretar hele sitt samfunnsoppdrag, må forskning og kunnskapsutvikling synliggjøres og tydelig adresseres i stillingstitler og rollebeskrivelser, samt i budsjett og planverk. For stillingene konservator og førstekonservator skal man snakke om både forskningsrett og forskningsplikt. Andre stillingers forskerfunksjon må avklares i rollebeskrivelsen. Hvor stor del av en stilling som skal gå med til forskning, avtales i dialog mellom ansatt og leder.

Delplan for forvaltning

Hva forstår og vil SNK med forvaltning?

Forvaltning er en sentral del av SNKs samfunnsoppgave. Forvaltning er å ta vare på og tilgjengeliggjøre spor etter levd liv for nåtiden og for kommende generasjoner. SNKs forvaltningsarbeid skal fokusere både på materiell og immateriell kulturarv og på viktigheten av å se de to i sammenheng. Samtidig skal vi jobbe ut fra premisset at objekter aldri har kun én fortelling.

SNKs forvaltningsarbeid skal kjennetegnes av planmessighet, tilgjengelighet og mangfold. Vi skal sikre våre samlinger for ettertiden, både gjennom gode lagringsforhold og gjennom å ha oversikt over hva vi har og hvilken tilstand det er i. Vår samlingsutvikling skal formes av en inntakspolitikk som sikrer bærekraft og representativitet og som ivaretar materielle, immaterielle og digitale kulturelle avtrykk. Vi skal ha fokus på tilgjengelighet, både fysisk og digitalt. Vi skal aktivisere samlingene våre gjennom et tett samarbeid mellom forvaltning, forskning og formidling og gjennom å invitere stadig nye stemmer inn i vårt forvaltningsarbeid. Slik skal SNK synliggjøre museumssamlingers potensial som inngang til samfunnets mange fortellinger.

Satsningsområder kommende fire år: mål og tiltak for forvaltning

Hovedmålet for utviklingsplanen *Der fortellinger møtes* er å bygge et felles fundament som sikrer en helhetlig, kvalitetspreget og målrettet museumsvirksomhet. En sentral del av dette er utviklingen av et tydeligere rammeverk for arbeidet med alle SNKs fagområder. Dette innebærer en systematisering og koordinering av vårt forvaltningsarbeid. SNKs forvaltningsarbeid skal ta utgangspunkt i avdelingenes kjernehistorier og ha en høy ambisjon om tilgjengeliggjøring. Videre skal SNKs utviklingsprosjekter preges av et tett samarbeid mellom forskning, forvaltning og formidling.

Sikringen av og oppbevaringsforholdene til våre samlinger må forbedres. Det trengs også en tydeliggjøring og spissing av hva vi skal samle på. I kommende planperiode skal derfor SNKs forvaltningsarbeid konsentreres om å skaffe oversikt over hva vi har, hva vi skal samle på og hvordan vi best mulig skal oppbevare samlingene våre. Avhendingsarbeid er derfor nedprioritert frem til neste planperiode, altså til vi har utarbeidet et solid grunnlag å bygge vår avhendingsstrategi på.

SNK har fire strategiske satsningsområder for planperioden: samfunnsminne, samfunnsstemme, samfunnsaktører og samfunnshus. Disse er oversatt til mål med tilhørende tiltak for hvert fagområde. Målene og tiltakene fordeler seg hovedsakelig i to kategorier: 1) innholdsmessige prioriteringer og 2) infrastrukturelle grep. Tiltakene varierer i hvilket nivå i organisasjonen de forplikter og i hvor stor grad i de konkretiseres: noen knytter seg hovedsakelig til SNKs fellesfunksjoner, andre til avdelingene, noen er svært konkrete, andre må konkretiseres ytterligere i kommende planer. Selv om et mål og tilhørende tiltak er plassert under en s, kan det ha betydning for flere av satsningsområdene.

Samfunnsminne

SNK skal utforske kulturarvens potensial som inngang til samfunnets mange fortellinger. Dette inkluderer en anerkjennelse av at et objekt aldri har bare én historie, av at museet alene ikke kan fortelle samfunnets historier og av viktigheten av å se materiell og immateriell kulturarv i sammenheng.

MÅL:

Samfunnsminneperspektivet er svært viktig for forvaltning. For å kunne utnytte dette potensialet i samlingene våre må vi vite hva vi har, hvor vi har det og hvilken tilstand det er i. Forvaltning har derfor tre mål for satsningen samfunnsminne i kommende planperiode:

1. SNK skal bedre oppbevaringsforholdene til våre samlinger

TILTAK:

- SNK skal gjennomføre en utredning knyttet til den videre bruken av Planteskolen som fellesmagasin
- SNK skal gjennomføre en kartlegging av situasjonen i nåværende magasin, med påfølgende tiltak for å bedre situasjonen
- SNK skal utarbeide felles sikringsplaner

2. SNK skal i løpet av planperioden opparbeide seg en total oversikt over våre samlinger

TILTAK:

- SNK skal gjennomføre en utredning som kartlegger både innhold og særpreg i museets samlinger
- SNK skal etablere et felles begrepsapparat og rutiner for museumsstatistikk

3. SNK skal utvikle en felles inntaksstrategi

TILTAK:

- SNK skal etablere en felles, rådgivende inntakskomiteé
- SNK skal utarbeide og implementere en felles inntakspolitikk

Samfunnsstemme

SNK skal både bli mer bevisst sine ytringer og en tydeligere stemme i samfunnsdebatten. Dette må ikke forveksles med at SNK kun skal ha én stemme eller én ytringsform: ytringsfrihet skal prege SNKs arbeid både innad og utad og museumsytringer kan ta mange ulike former. Satsningen er viktig for SNKs synlighet, og for å vise at museer i kraft av sitt samfunnsansvar ikke kan eller skal være nøytrale: de skal være aktive bidragsytere i den offentlige samtalen.

MÅL:

Forvaltning er å ta vare på spor etter levd liv og museene forvalter en viktig del av samfunnets minner. SNKs mål for samfunnsstemme-satsningen er derfor å synliggjøre og utvikle vår kompetanse innenfor forvaltning, både for å styrke vår egen fagstemme og for å løfte fortidens stemmer inn i samfunnsdebatten.

TILTAK:

- SNK skal delta aktivt i relevante nasjonale museumsnettverk
- SNK skal synliggjøre vår kompetanse innenfor fagfeltene bygningsvern og fargefoto lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt gjennom å delta på relevante faglige møteplasser

Samfunnsaktører

SNK skal samarbeide med et bredt spekter av andre samfunnsaktører. Dette innebærer en ambisjon om at samskaping skal være et kjennetegn ved SNKs virksomhet og at vi stadig må utfordre idéen om hvem som er relevante samarbeidspartnere for museene våre.

MÅL:

SNK har en sterk tradisjon for å involvere ulike grupper og aktører i vårt forvaltningsarbeid. Samfunnsaktører-målet for forvaltning er å videreutvikle og styrke samarbeidets rolle i fagfeltet.

TILTAK:

- SNK skal være en pådriver for videre utredningsarbeid om felles magasin i Trøndelag
- SNK skal videreutvikle samarbeidet med NTNUs bachelorprogram i arkiv- og samlingsforvaltning
- SNK skal videreutvikle samarbeidet med NTNUs bachelorprogram i tradisjonelt bygghåndverk
- SNK skal videreutvikle samarbeidet med IKA Trøndelag innenfor innsamling, registrering, digitalisering og oppbevaring av privatarkiv
- SNK skal aktivt involvere frivilligheten i vårt forvaltningsarbeid

Samfunnshus

Museene i SNK skal utvikles som møteplasser og arenaer for dialog. Dette innebærer å sette aktuelle og engasjerende tema på dagsorden, å etablere gode interne fellesarenaer og å invitere et bredt spekter av stemmer og grupper inn i museene. Satsningen gjelder både SNKs stedlige og digitale plattformer.

MÅL:

Samfunnshusinnngangen til forvaltning handler både om hvordan vi jobber med forvaltning internt i SNK og om hvilke stemmer, fra fortid og nåtid, som inkluderes i vårt samlingsarbeid. Forvaltning har derfor to mål for satsningsområdet samfunnshus:

1. SNK skal styrke fagområdets forutsetninger i organisasjonen

TILTAK:

- SNK skal etablere en felles arena for dialog og kompetanseheving knyttet til forvaltning
- SNK skal utvikle og implementere en tverrfaglig metode og felles prosjektmal som sørger for at de tre fagområdene forskning, forvaltning og formidling alltid sees i sammenheng. Dette skal styrke forvaltningens rolle i vår virksomhet
- SNK skal gjennomføre en utredning om vårt ansvar for og arbeid med de såkalte ubemanna museene

2. SNK skal styrke samtids- og mangfoldsperspektivet i våre samlinger

●●● TILTAK:

- SNK skal utarbeide en strategisk plan for samtidsdokumentasjon, inkludert digitalt skapte objekt
- SNK skal i større grad utnytte mulighetene som ligger i KulturIT og eKultur
- SNK skal videreutvikle det nylig opprettede, interne Digitalmagasinet
- SNK skal hvert år registrere og legge ut minst 1000 objekt på Digitalt museum
- SNK skal i årene 2021–2024 ha spesielt fokus på kjønnsperspektiv i vårt forvaltningsarbeid

Sentrale føringer for og forventninger til fagområdet

Kulturrådet er statens rådgivende organ i kulturspørsmål, og har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig. På Kulturrådets nettsider står det at samlingsforvaltning skal være en kjerneaktivitet for museene. Dette omfatter innsamling, bevaring, dokumentasjon, digitalisering, registrering og tilgjengeliggjøring. «I mange tilfeller er samlingsforvaltning også synonymt med videreføring av handlingsbåren kunnskap. Blant annet innenfor bygningsvernet er det mange eksempler på hvordan materiell og immateriell kulturarv knyttes sammen gjennom museenes forvaltning av samlingene. Det er et mål at arbeidet med samlingene er gjennomtenkt og tett knyttet til de øvrige delene av museenes virksomhet. God samlingsforvaltning forutsetter planer for virksomheten, oversikt over samlingene, prioriteringer, ressurser og kompetanse.» Formuleringen er hentet fra stortingsmeldingen *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying* (St. meld. nr. 49, 2008–2009), en museumsmelding som har hatt stor betydning for utviklingen av norske museer.

ABM-meldingen, *Kjelder til kunnskap og oppleving* (St. meld. nr. 22, 1999–2000), var opp-takten til museumsreformen og tydeliggjør at sammen med arkiv og bibliotek, utgjør museene hoveddelen av det kollektive samfunnsminnet. Sammenhengen mellom gjenstand og omverden blir beskrevet som like viktig som gjenstanden i seg selv, og det som gjør gjenstanden til noe større enn seg selv: «Gjennom å ta vare på og systematisera autentiske gjenstandar har musea fått autoritet som arenaer for utvikling av aktuell identitet knytt til heimstaden og nasjonen. På denne måten vert kulturarven som musea formidlar, skapt og endra. Den museale delen av det kollektive minnet er ikkje berre gjeven eller

overlevert frå tidlegare samfunn, men i stor grad resultat av dei vala og vurderingane musea gjer. Formidling av kunnskap om gjenstandar vil i mange høve innebera å leggja fram det ein ser som meiningsfylt i samtida, og dessutan opna for at framtidig dokumentasjon, forskning og vurderingar kan koma til andre resultat.»

Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv, eller Digitaliseringsmeldingen (St. meld. nr. 24, 2008–2009), pålegger museene å digitalisere sine samlinger. Begrunnelsen er blant annet følgende: «Digitalisering av kulturarv bidrar til et mer rettferdig og demokratisk informasjons- og kunnskapssamfunn.» Den nye kulturmeldingen *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida* (St. meld. nr. 8, 2018–2019), forsterker dette perspektivet og legger ytterligere føringer for hvordan digitalisering og tilgjengeliggjøring skal foregå. Kulturmeldingens tilnærming til forvaltning kan oppsummeres i to punkter: 1) befolkningen har en demokratisk rett til tilgang til museenes samlinger og 2) denne typen tilgang er viktig ut fra et demokratiutviklingsperspektiv: kulturarven tilhører alle og er en viktig ressurs for refleksjon og dialog om identitet og fellesskap.

Etiske retningslinjer er også en sentral formgiver for museenes virksomhet. Dokumentet *Åpent, inkluderende, transparent og profesjonelt. Etiske retningslinjer for norske museer* har som mål å konkretisere ICOMs etiske retningslinjer for en norsk museums kontekst og er et samarbeid mellom Norges museumsforbund og Norsk ICOM. I siste utkast er samlingsforvaltning viet stor plass. Retningslinjene slår fast at museer er «ansvarlige for å sørge for at samlingene er tilstrekkelig sikret og bevart i henhold til gjeldende standarder og strategier». Dokumentet sier videre at museene har et etisk ansvar for å videreutvikle samlingene, at gjenstandene både skal brukes til å generere kunnskap og engasjere samfunnet, og at museene skal forvalte sine samlinger som kulturelle, vitenskapelige og historiske samfunnsverdier.

To av UNESCOs kulturkonvensjoner er spesielt sentrale for forvaltningsarbeidet. *Konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven* (2003), ble ratifisert av Norge i 2006. Den skal sikre respekt for og øke bevisstheten om den immaterielle kulturarvens betydning, og er et supplement til *Verdensarvkonvensjonen* fra 1972. Respekt for og anerkjennelse av utøveren og tradisjonsbæreren er et sentralt prinsipp i 2003-konvensjonen. Norge ratifiserte i 2007 også *Konvensjonen om ulovlig import, eksport og overføring av eiendomsrett til kulturgjenstander* (1970). Konvensjonen verner fysiske kulturgjenstander mot ulovlig handel.

I tillegg til disse føringene, har Kulturrådet, og tidligere ABM-utvikling, utarbeidet flere regelverk og standarder for forvaltning som SNK må forholde seg til. Dette inkluderer *Fotojus for arkiv, bibliotek og museum* (2012), *Immateriell kulturarv i Norge* (2010) og *Spectrum 5.0 på norsk* (2020).

Samlet betyr dette at SNK må prioritere forvaltning som en av våre kjerneoppgaver. Vi må også anerkjenne at forvaltning inkluderer et bredt spekter av oppgaver. Det er klare forventinger om at vi skal utvikle planer og strategier for forvaltningsarbeidet. Det er også sterke føringer for at vi skal vektlegge utvikling og tilgjengelighet i arbeidet med samlingene våre, for på denne måten å bidra til kulturarvens potensielle samfunnsrolle.

Kjernebegrep

Forvaltning er å ta vare på. **Samlingsforvaltning** omfatter innsamling, bevaring, dokumentasjon, registrering, tilgjengeliggjøring og avhending. I SNK bruker vi også begrepet samlingsforvaltning om videreføring av handlingsbåren kunnskap. **Samlingsutvikling** er å ha en aktiv holdning til innsamling med planer og metoder som bidrar til en tydelig retning og fremdrift i forvaltningsarbeidet. **Avhending** er en samlebetegnelse for at ting fjernes fra samlingene, et stadig mer sentralt tema i museenes samlingsutvikling.

Museene forvalter samfunnsverdier som kunnskap, tradisjon om kultur, gjerne omtalt som **kulturarv**. Kulturarv inkluderer både **materiell kulturarv** som bygninger, kunstverk, kulturlandskap, foto, bøker og arkiv, og **immateriell kulturarv**. **Immateriell kulturarv** er levende tradisjoner og tradisjonell kunnskap som blir overført mellom folk. Dette skjer ved at kunnskapen blir praktisert og ført videre gjennom kreative uttrykksmåter som håndverk, musikk, dans, mattradisjoner, ritualer og muntlige fortellinger. Immateriell kulturarv kjennes også under begrepene handlingsbåren kunnskap, taus kunnskap eller kunnskap «i», til forskjell fra kunnskap «om».

En **gjenstand** er et bearbeidet produkt som er til å ta og føle på og som gjerne er flyttbart. I SNK bruker vi ordet **objekt** slik SPECTRUM definerer det. Objekt omfatter alle typer materiale som kan inngå i en samling: gjenstander, bøker, foto, kunst og digitale filer. **Kulturminner** er ifølge kulturminneloven alle spor etter menneskelig virksomhet i fysiske miljø, inkludert steder det knytter seg historiske hendelser, tro og/eller tradisjon til. Man skiller gjerne mellom gjenstandsverdien, kunnskapsverdien og opplevelsesverdien til et kulturminne. Alle bygninger er i utgangspunktet kulturminner. **Bygningsvern** er derfor et forvaltningsområde som vektlegger bygningers verdi som historiske kilder, samt viktigheten av å holde kunnskap om ulike byggetradisjoner ved like.

Et stort antall objekter som blir lagret og bevart, er en **samling**. Innenfor museum snakker man ofte om samlinger i flere nivå: et museum har gjerne en samling med flere undergrupper. For eksempel har Levanger fotomuseum en fotosamling, og Renbjørsamlinga er en del av denne.

Samlinger blir gjerne oppbevart i **magasin**. Et magasin er et rom for oppbevaring av større samlinger, som er klima- og lysregulert, sikret mot brann- og vannskade og har egnet oppbevaringsinventar. I et fullverdig magasin skal man kunne drive aktiv konservering, dokumentasjon og

annet forvaltningsarbeid i tilstøtende rom. SNK skiller mellom begrepene magasin og **lager**. Et lager kjennetegnes av enklere oppbevaringsforhold. **Kaldlager** er en egen undersjanger.

Konservering og dokumentasjon er operative forvaltningsoppgaver. Å **konservere** er å bevare, vedlikeholde og/eller beskytte mot ødeleggelse. En som konserverer, undersøker og analyserer objekter. Dette arbeidet danner grunnlaget for valg av konserveringstiltak, men gir også kunnskap om hvordan objektet ble laget, brukt og tiden det kommer fra.

Dokumentasjon er registrering av kunnskapen man har om objektet og dets historie både før inntak og etter det kom til museet. Dette inkluderer metadata, bruksrettigheter, katalogisering, objektets plassering, avfotograferinger, utstillings- og formidlingshistorikk, tilstands- og verdivurderinger, revisjon og retrospektiv dokumentasjon.

Digitalisering er å lage digitale kopier av analoge objekt. **Tilgjengeliggjøring** er å gjøre samlingsdokumentasjon søkbar for museene på PRIMUS, for publikum via for eksempel Digitalt museum eller gjennom ulike digitale kartløsninger. **Digitalt fødte objekt** er en egen objektsjanger og inngår i museets digitale samling. Dette inkluderer for eksempel film, foto, lydfiler og arkiv som ikke eksisterer analogt.

Status for forvaltning i SNK per 2020 – tendenser og ønsker

SNK har frem til nå ikke hatt en omforent forvaltningspolitikk. Dette har ført til at de ulike avdelingene har prioritert og løst forvaltningsoppgavene på ulike måter. Selv om det gjøres mye godt arbeid på avdelingsnivå, er det et behov for en større grad av systematisering av SNKs forvaltningsarbeid. Vi trenger bedre oversikt, samt tydelige strategier for hvordan vi best kan ivareta våre samlinger og hva vi skal samle på.

De senere årene har forvaltningens rolle blitt styrket i SNKs samlede virksomhet. I 2018 ble et overordnet ansvar for fagområdet definert inn i en eksisterende stilling. Med omorganiseringen i 2020 ble det etablert en ny fellesfunksjon som fagleder forvaltning. Likevel er det fortsatt behov for en mer bevisst og målrettet tilnærming til forvaltningsoppgavet. Forvaltning må synliggjøres i planverk, titler, rollebeskrivelser og budsjett.

Det er ulike eierforhold knyttet til SNK sine samlinger. Selv om SNK har forvaltningsansvaret, eies de fleste samlingene av ulike stiftelser og kommunale foretak. I tillegg forvalter vi samlinger som er deponert hos SNK, men i privat eie.

SNK har over flere år hatt en større satsning på håndverk. Det har gjort at vi i dag har stor kompetanse innen bygningsvern og ulike former for håndverk, og SNK har fått en sentral rolle i denne typen forvaltningsarbeid regionalt og nasjonalt. Dette viser hvordan en bevisst satsning innenfor forvaltning kan gi gode faglige resultater med store ringvirkninger. Det er

også gjort en betydelig innsats, sett i forhold til ressurser, på fotosamlingen. Vår kompetanse innenfor tidlig fargefotografi er bygd opp rundt egne samlinger, og er et viktig bidrag til SNK sitt internasjonale museumssamarbeid.

Tre av våre fem avdelinger har friluftsmuseer. Generelt er denne bygningsmassen forholdsvis godt ivaretatt, selv om det er noe etterslep, og det blir lagt ned mye ressurser i bevaring av hus. Vi har en komplett bygningsvernrappport fra 2019 som skal legges til grunn for videre prioriteringer. Gjenstandssamlingene, som har sitt utspring i friluftsmuseene, er lite aktualisert. Samlingene tematiserer hovedsakelig ulike sider ved bonde-samfunnet og trekkes i begrenset grad opp til vår nære fortid og samtid. I den videre samlingsutviklingen er det derfor et behov for at våre friluftsmuseer finner sin strategiske og tematiske plassering i museumslandskapet og at dette legger føringer for det store forvaltningsspørsmålet: Hva skal vi ta vare på?

Selv om en av SNKs avdelinger er et kunstverksted, har forvaltning knyttet til kunstfeltet vært lite prioritert. Det er derfor et behov for at organisasjonen hever sin kompetanse og forsterker sitt fokus på denne siden av vårt forvaltningsarbeid. Tilgjengeliggjøring av kunst gjennom digitalisering av samlingene bør prioriteres.

Det digitale feltet blir stadig viktigere i SNKs forvaltningsarbeid. Dette oppleves tidvis som utfordrende. En side er de sterke forventningene om at vi skal digitalisere og tilgjengeliggjøre samlingene våre. En annen er spørsmålet om hvordan vi skal inkludere digitalt skapte objekter, som video, foto og lydspor, i vår samtidokumentasjon. Et tredje moment er spørsmålet om hvordan skal vi ta vare på vårt digitalt skapte arkiv. Det trengs planer og strategier som svarer på dette.

Krevende magasinforhold er en utfordring som kjennetegner store deler av museums-Norge. Så også i SNK. Vi har to klimaregulerte rom, men ingen moderne, klima- og lys-regulerte magasin med optimal sikring i forhold til brann, innbrudd eller tilgjengelighet. Våre magasin består av mange mindre rom spredt rundt på alle avdelingene. I tillegg leier vi eksterne lokaler til lagringsformål. For foto er fjernlagring prioritert for å sikre gode oppbevaringsforhold. SNK har de siste årene deltatt i et større trøndersk magasinutredningsarbeid. Prosjektet ble initiert av Trøndelag fylkeskommune og involverer SNK, MiST, Museet Midt og Saemien Sijte. Samarbeidet resulterte i utredningen *Magasinutredning Trøndelag* i 2019. SNK ønsker at dette samarbeidet skal videreføres.

De som jobber med gjenstandsforvaltning i SNK, gjør en god innsats under dels vanskelige forhold. Ingen avdelinger har skikkelige mottaksrom for rengjøring og pakking av gjenstander. Midlertidige plasseringer, blant annet i påvente av en avklaring knyttet til Planteskolen, gjør at mye tid går til rydding og flytting. Gjenstander plassert i utilfredsstillende lokaler som er spredd i regionen gjør arbeidet tungvint og ofte ensomt. Mange som arbeider med forvaltning har i tillegg dette som en mindre del av sin stilling, noe

som fører til lite kontinuitet og dermed lite effektivitet.

SNK får hvert år får tilført 1,7 årsverk innen magasinarbeid fra frivillige og folk i arbeidspraksis fra NAV eller Reko. Dette er et viktig bidrag til SNKs rolle som samfunnsaktør, gjennom at museene våre fungerer som inkluderingsarenaer. Det er likevel ikke uproblematisk at vi setter bort en så stor del av forvaltningsarbeidet til aktører uten formell kompetanse. Denne typen arbeid bør derfor videreføres, men med en forsterket forpliktelse fra SNKs side til å fokusere på god oppfølging av og dialog med de vi involverer i vår virksomhet.

SNK forvalter også store uteareal i form av hager, kulturlandskap, beiteområder, skog og stier. Noe areal ligger på eget museumsområde, en del forvaltes på vegne av vertskommuner. Uteområdene er til almen bruk, og benyttes gjerne til turer og rekreasjon.

I tillegg til våre fem avdelinger, har SNK et ansvar for syv ubemanna museer: Meråker-musea, Frosta bygdemuseum, Leksvik museum, Mosvik bygdemuseum, Inderøy bygdemuseum, Verran museum og Snåsa museum. Dette er museer som hovedsakelig drives på frivillig basis, som ved konsolideringen hadde fast støtte fra stat/fylke og som SNK er forpliktet å yte tjenester til. Virksomheten ved disse museene preges av et sterkt lokalt

66

Kulturhistoriske bygninger

engasjement. Vi opplever også et sterkt ønske om å benytte seg av SNKs kunnskap og kompetanse, spesielt innenfor gjenstandsforvaltning og bygningsvern. SNK bruker årlig ca. 600 timer på oppfølging av de ubemanna museene. Måten dette gjøres på, både når det gjelder organiseringen og hvilke ytelser SNK tilbyr, oppleves ikke som optimal.

55 657

Digitale gjenstander

Oversikt over SNKs samlinger

710

Digital kunst

Kulturhistoriske bygninger	66
Andre bygninger	25
Utilfredsstillende registrerte gjenstander	24 102
Digitale gjenstander	55 657
Digitalt tilgjengelige gjenstander	3 087
Utilfredsstillende registrerte foto	1 178 669
Digitale analoge foto	65 689
Digitalt tilgjengelige analoge foto	20 141
Utilfredsstillende registrert kunst	1 748
Digital kunst	710

Digitalt tilgjengelig kunst	41
Utilfredsstillende registrert arkiv	68 hm
Digitale arkiv	32 hm
Digitalt tilgjengelig arkiv	0
Hager	22 daa
Kulturlandskap	210 daa
Magasin	1 511 m2
Lager	872 m2
Kaldlager	3 654 m2

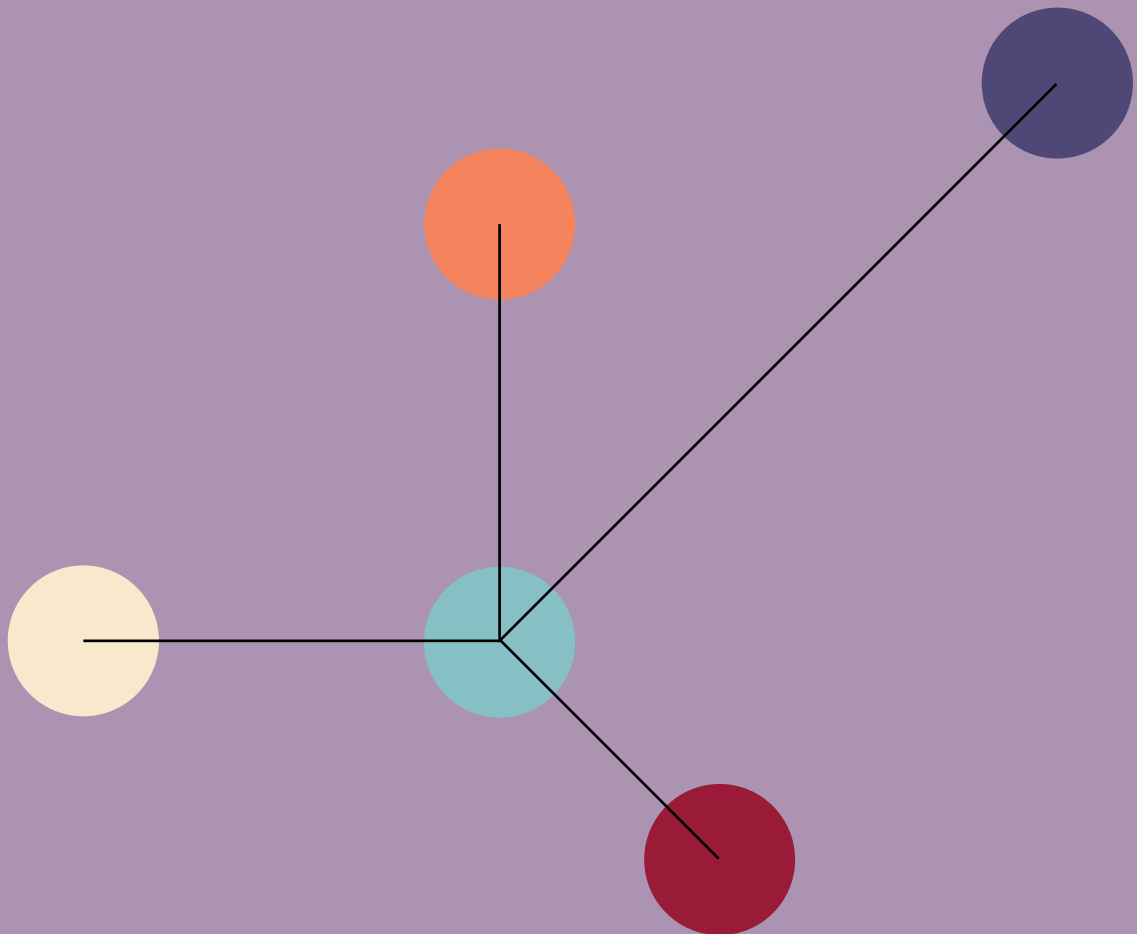
Hvem skal jobbe med forvaltning i SNK?

Forvaltningsarbeid er mangfoldig. Arbeidet omfatter vedlikehold, restaurering, faglige vurderinger, registrering og dokumentasjonsarbeid, rydding og vasking, systematisering, digitalisering, kontrollering, osv. Dette gjør at mange av SNKs ansatte har forvaltning som en del av sine arbeidsoppgaver.

Forvaltningsarbeid er spesielt knyttet til stillinger med følgende titler: samlingsforvalter, konservator, bygningsvernsrådgiver og museumshåndverker. For å styrke og systematisere forvaltningens rolle i organisasjonen, må fagområdet tydeliggjøres i rollebeskrivelser, planverk og budsjetter. Ansvar for denne typen prioriteringer ligger både på direktørnivå og avdelingssjefsnivå. Et overordnet og koordinerende ansvar for fagområdet ligger hos SNKs fagleder for forvaltning.

SNK har bred erfaring med å invitere eksterne inn i vårt forvaltningsarbeid: frivillige, historielag, studenter og andre grupper. Dette er det verdifullt å videreføre, spesielt innenfor bygningsvern, skanning av foto og dokumenter, registrering i PRIMUS, rydding og sortering. Forvaltningsoppgaver kan også settes bort i form av kjøpte tjenester. Ved en slik satsning er det viktig å anerkjenne at bruk av frivillighet og/eller bortsetting av tjenester, stiller strenge krav til SNK når det gjelder planlegging, oppfølging og kvalitetssikring.

Delplan for formidling

Hva forstår og vil SNK med formidling?

Formidling er en sentral del av SNKs samfunnsoppgave. Som museum har vi et stort ansvar for å gjøre kunnskap om mennesker og samfunn tilgjengelig for alle rundt oss. Det vil SNK gjøre gjennom en mangfoldig formidlingsvirksomhet som knyttes sammen av et sterkt fokus på dialog, samskaping og relaterbarhet.

SNKs formidling skal skape verdifulle opplevelser og nye tanker. Vi skal løfte samfunnets mange stemmer og fortellinger og trekke linjer mellom fortid, nåtid og fremtid. Vår formidling skal bygge på grundig kunnskapsutvikling og tett dialog med verden rundt oss. Vårt formidlingstilbud skal være bredt i betydningen et tilbud for alle, og spisset i betydningen aktivt arbeid med begrepene tilgjengelighet, mangfold og relaterbarhet. Vi skal utfordre både oss selv og de mange vi møter. Slik skal vår formidling bidra til å skape møter mellom mennesker og historier som inspirerer til samtale, refleksjon og samfunnsengasjement og i forlengelsen av det bidrar til et livskraftig demokrati.

Satsningsområder for kommende fire år: mål og tiltak for formidling

Hovedmålet for utviklingsplanen *Der fortellinger møtes* er å bygge et felles fundament som sikrer en helhetlig, kvalitetspreget og målrettet museumsvirksomhet. En sentral del av dette er utviklingen av et tydeligere rammeverk for arbeidet med alle SNKs fagområder. Dette innebærer et mer målrettet og spisset arbeid med formidling. SNKs formidling skal ta utgangspunkt i avdelingenes kjernehistorier, samlinger og de ansattes kompetanse, samt vår museumsplattform. Videre skal SNKs utviklingsprosjekter preges av et tett samarbeid mellom forskning, forvaltning og formidling.

SNK har fire strategiske satsningsområder for planperioden: samfunnsminne, samfunnsstemme, samfunnsaktører og samfunnshus. Disse er oversatt til mål med tilhørende tiltak for hvert fagområde. Målene og tiltakene fordeler seg hovedsakelig i to kategorier: 1) innholdsmessige prioriteringer og 2) infrastrukturelle grep. Tiltakene varierer i hvilket nivå i organisasjonen de forplikter og i hvor stor grad i de konkretiseres: noen knytter seg hovedsakelig til SNKs fellesfunksjoner, andre til avdelingene, noen er svært konkrete, andre må konkretiseres ytterligere i kommende planer. Selv om et mål og tilhørende tiltak er plassert under en s, kan det ha betydning for flere av satsningsområdene.

Samfunnsminne

SNK skal utforske kulturarvens potensial som inngang til samfunnets mange fortellinger. Dette inkluderer en anerkjennelse av at et objekt aldri har bare én historie, av at museet alene ikke kan fortelle samfunnets historier og av viktigheten av å se materiell og immateriell kulturarv i sammenheng.

MÅL:

Formidlingsmålet for samfunnsminne-satsningen handler om å løfte samfunnets mange fortellinger. Målet er at SNK i løpet av planperioden gjennom aktiv prioritering skal synliggjøre og styrke mangfoldsperspektivet i vår formidling.

TILTAK:

- SNK skal i årene 2021–2024 utvikle nye måter å aktivisere samlingene våre på gjennom å utforske formidlingspotensialet i gjenstandenes mange fortellinger
- SNKs formidling skal i årene 2021–2024 ha immateriell kulturarv, spesielt håndverksformidling, som et av våre felles fokusområder
- SNKs formidling skal i årene 2021–2024 ha kjønnsrepresentasjon og kjønnsperspektiv som et av våre felles fokusområder

Samfunnsstemme

SNK skal både bli mer bevisst sine ytringer og en tydeligere stemme i samfunnsdebatten. Dette må ikke forveksles med at SNK kun skal ha én stemme eller én ytringsform: ytringsfrihet skal prege SNKs arbeid både innad og utad og museumsytringer kan ta mange ulike former. Satsningen er viktig for SNKs synlighet, og for å vise at museer i kraft av sitt samfunnsansvar ikke kan eller skal være nøytrale: de skal være aktive bidragsytere i den offentlige samtalen.

MÅL:

Formidlingstilnærmingen for samfunnsstemme-satsningen er knyttet til perspektivene synlighet og samfunnsansvar. Det er oversatt til to mål:

1. SNK skal kommunisere sin kompetanse og egenart som museum

TILTAK:

- SNK skal styrke sin deltakelse i det offentlige ordskiftet og utvikle rutiner og støttefunksjoner for dette arbeidet

- SNK skal delta i det offentlige ordskiftet om hva et museum kan og bør være
- SNK skal delta aktivt i de nasjonale museumsnettverkene

2. SNKs formidling skal utfordre etablerte sannheter

●●● TILTAK:

- SNKs formidling skal i årene 2021–2024 ha kildekritikk og kritisk tekning som et av våre felles fokusområder

Samfunnsaktører

SNK skal samarbeide med et bredt spekter av andre samfunnsaktører. Dette innebærer en ambisjon om at samskaping skal være et kjennetegn ved SNKs virksomhet og at vi stadig må utfordre idéen om hvem som er relevante samarbeidspartnere for museene våre.

○ MÅL:

Formidlingstilnærmingen til samfunnsaktører-satsningen er knyttet til FNs bærekraftsmål og til verdien av samskaping, deltakelse og mangfold. Det er oversatt til tre mål:

1. SNK skal bruke FNs bærekraftsmål aktivt i sin virksomhet

●●● TILTAK:

- SNK skal utvikle og implementere en felles bærekraftsstrategi, inkludert perspektiver og metoder for hvordan SNKs samlede virksomhet skal bidra til oppnåelse av FNs bærekraftsmål
- Alle SNKs planer skal inkludere et bærekraftsperspektiv
- SNKs formidling skal i årene 2021–2024 ha bærekraft som et av våre felles fokusområder

2. SNK skal, med utgangspunkt i Fagfornyelsen, utvikle vår regionale og nasjonale rolle i Den kulturelle skolesekken (DKS)

●●● TILTAK:

- SNK skal videreføre arbeidet med SPOR, nasjonal arena for kulturarv i DKS
- SNK skal styrke vår rolle som nyskapende DKS-leverandør, analogt og digitalt, til kommuner og fylker

3. SNK skal være uredde i sine valg av samarbeidspartnere

TILTAK:

- SNK skal gjennomføre en felles kompetanseheving knyttet til samskaping
- SNK skal arbeide aktivt med temaet «Hvem er aktuelle samarbeidspartnere for våre museer?»
- SNK skal velge samarbeidsrelasjoner som overrasker

Samfunnshus

Museene i SNK skal utvikles som møteplasser og arenaer for dialog. Dette innebærer å sette aktuelle og engasjerende tema på dagsorden, å etablere gode interne fellesarenaer og å invitere et bredt spekter av stemmer og grupper inn i museene. Satsningen gjelder både SNKs stedlige og digitale plattformer.

MÅL:

Formidlingstilnærmingen til samfunnshus-satsningen handler om viktigheten av interne fellesarenaer, og verdien av tilgjengelighet og av at mange kjenner eierskap til våre museer. Det gir følgende to mål:

1. SNK skal styrke fagområdets forutsetninger i organisasjonen

TILTAK:

- SNK skal utvikle og implementere en tverrfaglig metode og felles prosjektmal som sørger for at de tre fagområdene alltid sees i sammenheng. Dette skal styrke det faglige grunnlaget for vår formidling
- SNK skal gjennomføre en kartlegging av formidlingskompetansen i organisasjonen spesielt knyttet til digital formidling og utstillingsarbeid. Denne skal så, sammen med organisasjonens planverk, legges til grunn for kompetansehevingstiltak og rekruttering
- SNK skal utvikle en kunnskapsbank for formidling som inneholder rutiner, metoder, teorier, etikk og evalueringsverktøy
- SNK skal etablere en ordning for bruk av formidlingsressurser på tvers av avdelingene
- SNK skal gjennomføre to større fellesprosjekter knyttet til talerstolarbeidet

2. SNK skal legge til rette for at et bredere spekter av samfunnet kjenner eierskap til våre arenaer

●●● TILTAK:

- SNK skal i årene 2021–2024 ha spesielt fokus på å involvere lokalsamfunnet i vår virksomhet
- SNK skal utvikle og implementere en felles mangfolds- og inkluderingsstrategi
- SNK skal i løpet av planperioden gjennomføre et felles prosjekt som tematiserer sosioøkonomiske barrierer for deltakelse i kulturlivet sett i lys av museenes samfunnsrolle

Sentrale føringer for og forventninger til fagområdet

Norske museer som mottar midler via statsbudsjettet må rapportere på og vurderes ut fra sin virksomhet innenfor de fire f-ene: forvaltning, forskning, formidling og fornying. Stortingsmeldingen *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying* (St. meld. nr. 49, 2008–2009), legger hovedpremissene som fremdeles gjelder i norsk museums- politikk. Om formidling sier meldingen blant annet følgende: «Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelser og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.» Formidling inkluderes også i følgende formulering om fornying: «Gjennom faglig utvikling og nytenkning og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.»

Kulturens rolle i det levende demokratiet er kjernen i den nye kulturmeldingen, *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida* (St. meld. nr. 8, 2018–2019). Meldingen legger vekt på kunst og kultur som ytringer med samfunnsbyggende kraft. I forlengelsen sier den at tilgang til og deltakelse i et rikt og variert kulturliv er et vilkår for et velfungerende demokrati. Den legger også vekt på viktigheten av et representativt og relevant kulturliv, med like vilkår for alle uansett bakgrunn. Gjennom å sikre dette, kan kulturlivet fremme toleranse og forståelse for andre mennesker og skape rom for refleksjon og innsikt om verdier og identitet. Denne sterke koblingen mellom demokrati og kultur, gir noen klare føringer for museenes formidlingsvirksomhet, både når det gjelder innhold og metodevalg.

Koblingen mellom kultur og demokrati står også sentralt i UNESCOs *Konvensjon om vern og fremme av et mangfold av kulturuttrykk* (2005), som Norge ratifiserte i 2006. Konvensjonen understreker at et kulturelt mangfold som får utfolde seg i et klima med demokrati,

toleranse, sosial rettferdighet og gjensidig respekt mellom folk og kulturer, er en forutsetning for fred og sikkerhet på lokalt, nasjonalt og internasjonalt plan. Konvensjonen fastslår videre at kulturaktiviteter har to sider, en økonomisk og en samfunnsbyggende, og derfor ikke må behandles som om de utelukkende har kommersiell verdi.

Mye av SNKs formidling retter seg mot skoleverket. Føringerne i den nye læreplanen som trådte i kraft høsten 2020, *Fagfornyelsen*, har derfor stor betydning for SNK. Fagfornyelsen har en overordnet del som gjelder for hele det 13-årige skoleløpet. Denne inneholder tre overordnede tverrfaglige tema: folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. Vektingen av disse temaene står i klar dialog med den nye kulturmeldingen, og gir sterke føringer for SNKs videre arbeid med formidlingstilbud til skolene.

I tillegg til disse føringerne, er SNK særskilt forpliktet til å arbeide med inkludering og mangfold. Dette knytter seg til de såkalte talerstolmidlene museet får over statsbudsjettet: et engangstilskudd i 2019, et engangstilskudd i 2020 og et fast tilskudd fra og med 2021. Disse midlene er knyttet spesielt til SNKs ambisjon om å løfte samfunnsdialogens rolle i hele det konsoliderte museet. Det faste tilskuddet forplikter museet på en helt særskilt måte til å løfte dette perspektivet fremover. Det gjelder spesielt i formidlingsarbeidet, men også i arbeidet med forvaltning og forskning.

Samlet betyr dette at formidling er en av SNKs kjerneoppgaver og at utviklingen av nye formidlingstilbud må skje i nært samspill med forvaltning og forskning. Videre er det en klar forventning om at SNKs formidling ikke bare skal gi kunnskap om kulturarven, men også invitere til samtaler og kritisk refleksjon, og at den skal ha et bredt nedslagsfelt. Dette, kombinert med SNKs talerstolmidler, legger tydelige føringer for SNKs prioriteringer når det kommer til formidling i årene fremover: et forventet fokus på dialog, mangfold og demokrati.

Kjernebegrep

Formidling er museets **utadrettete virksomhet**. Når man utvikler formidling skal man ha et bevisst forhold til hva man vil formidle, på hvilken måte man gjør det, hvem som er målgruppen(e) og hva man ønsker at de skal sitte igjen med av kunnskap, følelser, tanker og/eller opplevelser. **Museumsfaglig formidling** skal utvikles i nær dialog med forskning og forvaltning og baseres på et solid og oppdatert kunnskapsgrunnlag.

SNK har en bred **formidlingsportefølje** som består av tilbud på både **analoge** og **digitale flater**. Tilbudene kan grovt sett deles inn i følgende kategorier:

- Pedagogiske tilbud til barnehager, skoler, studenter etc.
- Utstillinger
- Omvisninger
- Verksted og kurs
- Foredrag og samtaler
- Større museumsarrangement som museumsdager, festivaler etc.
- Teater/spel
- «Den historiske helhetsopplevelsen»: Formidlingstilbud til voksne, inkludert matservering
- Formidling via sosiale medier

Nesten alle disse formidlingstilbudene kan foregå på både analoge og digitale flater. SNK er per i dag best på analog formidling. SNKs **digitale formidling** må styrkes. Det er viktig at dette ikke blir en ren overføring av analog tenkning til nye flater, men at man utforsker og utnytter formidlingspotensialet som ligger i digitale løsninger. Det er også spennende å se på formidling som skjer i skjæringspunktet mellom det digitale og det analoge.

SNK vektlegger spesielt tre **pedagogiske metoder** i sin formidling: levende historiefremidling, dialog og deltakelse/samskaping.

Levende historiefremidling er en metode som vektlegger læringsutbyttet av å oppleve kulturarven gjennom flere sanser, ikke bare høre, se eller lese fremstillinger av den. Gjennom tidsriktige aktiviteter, kostymer og/eller mat, gjerne i historiske bygninger og omgivelser, blir de besøkende tatt med på en tidsreise hvor rollespill og/eller aktiv involvering ofte spiller en sentral rolle.

Dialog som metode vektlegger verdien av åpnende samtaler, fremfor viktigheten av entydige svar. Dette har betydning både for vårt forhold til publikum og vår tilnærming til materialet vi skal formidle. Dialogtilnærmingen til publikum betyr å snakke *med* de vi møter, ikke *til* dem. Dialogtilnærmingen til kulturarven innebærer et fokus på å tilføre stadig nye perspektiver på samfunnets fortellinger. Dialog kan ta mange ulike former: samtale, tekst, skapende dialog i verksted, etc. SNKs rolle i dialogen kan også være mangfoldig: temasetter, samtalepartner, fasilitator etc.

Deltakelse og samskaping handler om å skape innholdet i museets formidling sammen med andre. Dette kan gjøres på ulike nivå. Deltakelse innebærer at publikum tar aktivt del i et ferdigutviklet formidlingstilbud, og vektlegger læringsutbygget som ligger i å gjøre, kontra å kun høre og se. Samskaping innebærer at andre enn museets ansatte involveres i å skape museets innhold, og vektlegger læringsutbyttet av selve prosessen, ikke bare

det endelige resultatet.

Relevans og relaterbarhet er viktige begreper for SNKs formidling. Relevans betyr at vår formidling skal ha gjenklang i samfunnet rundt oss og være (dags)aktuell. Relaterbarhet betyr at vår formidling skal oppleves som noe som angår de vi formidler til/sammen med, altså være noe de kan leve seg inn i og engasjeres av.

En **målgruppe** er en gruppe besøkende som har noe til felles. Målgrupperettet arbeid er et viktig redskap for å sikre relevans og relaterbarhet. SNKs tilnærming til **målgruppeforståelse** og **tilgjengelighet** er at museene våre skal ha et tilbud for alle. Dette gjelder både for besøkende og de vi inviterer til å medskape museets innhold. Tilnærmingen betyr ikke at alle tilbud skal være for alle, men at SNK gjennom et bevisst forhold til målgrupper og tilgjengelighet skal sikre at alle finner noe som angår dem i våre museer. Det innebærer et målgruppearbeid preget av struktur, kontinuitet og mangfold, samt en sterk bevissthet om at tilgjengelighet både handler om universell utforming og om å bryte ned økonomiske og kulturelle barrierer for å oppsøke museene våre.

Status for formidling i SNK per 2020 – tendenser og ønsker

SNK har frem til og med 2020 ikke hatt en overordnet plan for formidling. Formidling er likevel det fagområdet som har vært høyest prioritert hos de fleste avdelingene. Selv med generelle utviklingsplaner, samt årsplaner for formidling, har man ikke vært gode nok på langsiktig og helhetlig planlegging. Det er derfor et behov for klarere retningslinjer som gjør det mulig å stake ut en tydeligere kurs for SNKs formidlingsvirksomhet, både når det gjelder hva man skal satse på og hva man ikke skal satse på.

SNK har et allsidig og kompetansetungt formidlingsteam. Alle avdelingene har fast ansatte museumsformidlere og/eller pedagoger. SNKs formidlere har variert utdanning (lærer, kunstpedagog, skuespiller, håndverker) og kompetanse (arrangement, håndverk, kunst, musikk, drama, språk, folkekunst). Avdelingssjefer, konservatorer, bygningsvern-rådgiver og håndverkere har også formidling som en del av sine stillinger. Ved omorganiseringen i SNK 2020 ble det etablert en ny stilling som formidlingsleder for det samlede museet. I tillegg bruker organisasjonen betydelige midler på sesongansatte formidlere. Det meste av formidlingsvirksomheten foregår på avdelingsnivå. De siste årene har man likevel begynt å utforske mulighetene som ligger i samarbeid på tvers av avdelingene, med felles prosjektledelse. Dette er en arbeidsform man ønsker å videreutvikle.

Utstillingsarbeid er en sentral del av vår formidlingsvirksomhet. I løpet av et år produserer SNK en rekke store og mindre utstillinger for både egne og andres arenaer. I de kom-

mende årene står SNK overfor flere store utstillingsprosjekter. Det har skapt et forsterket behov for å kartlegge utstillingskompetansen i organisasjonen og legge denne kunnskapen til grunn for videre kompetansebygging og rekruttering.

SNK utmerker seg spesielt innenfor enkelte formidlingsfelt. Dialog, samskaping og levende historieformidling er metoder vi har høy kompetanse på og som det er ønskelig å videreutvikle. SNK har over flere år også utmerket seg som en nyskapende og ledende DKS-leverandør innen både visuell kunst og kulturarv. Dette har, i tillegg til omfattende formidling både på våre museer og gjennom skoleturnéer, resultert i at SNK sammen med Trøndelag fylkeskommune, Kulturtanken, Midtnorsk filmsenter og Akershus fylkeskommune etablerte *SPOR – arena for kulturarv i DKS*, en årlig nasjonal arena for kompetanseheving og kunnskapsutveksling innen kulturarvsfeltet i DKS. SNKs formidlingsevne kjennetegnes også av større arrangementer, slik som festivalene *Barnas vikingdager* på Egge og *Olsokdagene på Stiklestad* som inkluderer *Spelet om Heilag Olav*. Det siste året har SNK også opparbeidet en økt kompetanse innen digital formidling gjennom omfattende arbeid med sosiale medier, streaming, digitalisering av analoge tilbud og utvikling av helt nye digitale formidlingstilbud. Den er sterkt ønskelig å videreføre og styrke denne utviklingen. Det vil kreve en betydelig kompetanseheving, samt prioritering av ressurser.

Tilgjengelighet er både viktig og utfordrende for museene i SNK. Alle avdelingene er åpne for publikum hele året, ved forespørsel. Det er imidlertid et stort behov for å styrke de sidene av vårt formidlingstilbud som ikke er avhengig av at det er en formidler til stede. Det vil gjøre oss i stand til å gi et godt tilbud til flere gjennom hele året. Det er også ønskelig med et større mangfold blant de enkeltmenneskene og gruppene vi inviterer inn i vår virksomhet. Samtidig er det viktig å anerkjenne at SNK har en formidlingsportefølje som tilbyr noe for svært mange. De senere årene har man styrket denne kvaliteten gjennom å jobbe aktivt opp mot nye målgrupper, eksempelvis voksenopplæringen. Denne typen målgruppeutforskning har potensial til å løftes til et tydeligere overordnet og felles nivå.

Det er en styrke at SNK er så aktivt til stede på andre plattformer enn våre egne gjennom skoleturnéer, foredrag, vandretstillinger og ulike lokale, regionale, nasjonale og internasjonale samarbeidsprosjekt. Dette bør opprettholdes. På våre egne arenaer vil alltid tilgjengelighet være en utfordring: gamle bygninger lar seg vanskelig forene med universell utforming. Det er derfor ikke realistisk å tenke at alle våre arenaer og alle våre tilbud skal være tilgjengelige for alle. Tilgjengelighet for flest mulig må likevel være et mål.

Det er et stort behov for å styrke evalueringens rolle i SNKs formidlingsevne. Flere av våre pedagogiske opplegg er utviklet for over ti år siden. I en travel hverdag, er tendensen at daglig drift prioriteres fremfor nyskaping og evaluering. Dette gjør at man alt for sjelden tar seg tid til å diskutere eksisterende tilbud og slik skape rom for refleksjon, utvikling og/eller avvikling. Det trengs derfor rutiner som sikrer at evalueringsperspektivet får en sterkere rolle i vårt formidlingsarbeid.

Hvem skal jobbe med formidling i SNK?

Svært mange ansatte i SNK har formidling som en del av sin arbeidshverdag. Dette er en styrke som synliggjør kompetansemangfoldet i organisasjonen. Bevisstheten om at vi alle er en del av museets ansikter utad skal være forankret hos alle ansatte.

Hovedansvaret for å utvikle og utføre formidling ligger hos SNKs museumspedagoger, museumsformidlere, kuratorer, konservatorer og avdelingssjefer. Andre faste ansatte har også formidling som en sentral del av sin virksomhet, blant annet bygningsvernrådgivere og håndverkere. Disse stillingenes formidlingsansvar må avklares i rollebeskrivelsen. Formidling er videre det fagområdet hvor SNK i størst grad benytter seg av midlertidig ansatte, spesielt sesongansatte. SNK kan også involvere frivillige i sitt formidlingsarbeid, samt leie inn ekstern kompetanse til enkeltarrangement/enkeltprosjekter.

Det overordnede ansvaret for museets formidlingsvirksomhet, inkludert formidling, ligger hos SNKs direktør og ledergruppe. Et overordnet og koordinerende ansvar for fagområdet ligger hos SNKs fagleder for formidling.

